

ნანა ჯანაშია

1998 წელს, 90-იანებში, როდესაც საქართველოში გარემოს დაცვა კი არა, ადამიანის სიცოცხლეს კი არ იყო პრიორიტეტი, ნანა ჯანაშიამ CENN (კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელი) დააარსა. ამით წლებით გაუსწრო დროსაც და მოვლენებსაც. ყველაფერი ერთი პატარა ოთახიდან დაიწყო. მაშინ ორგანიზაციის ხელმძღვანელიც და რიგითი თანამშრომელიც ნანა იყო. დღეს CENN-ს სამი ოფისი და ასობით განხორციელებული პროექტი აქვს, რომლებმაც თანამედროვე ქართული საზოგადოების ჩამოყალიბებაში მნიშვნელოვანი როლი ითამაშეს. ყველა საქმის სათავეში ნანა ჯანაშია იდგა.

2023 წლის აგვისტოს ნანა მოულოდნელად ტრაგიკულად დაიღუპა სხვა ქვეყანაში, სხვა ცის ქვეშ, სხვა ზღვის პირას.

ეს პატარა წიგნი მის ხსოვნას ეძღვნება.

In 1998, during the turbulent 1990s—a period when environmental protection and even human life were neglected in Georgia—Nana Janashia founded CENN (Caucasus Environmental NGO Network). In doing so, she not only responded to the urgent needs of the moment but also looked years ahead of her time, anticipating challenges that would arise in the years to come.

What began in a single small room, with Nana serving as both the leader and the sole staff member, grew into a powerful force for change. Today, CENN stands as a testament to her vision and unwavering commitment, with hundreds of successfully implemented projects that have significantly shaped modern Georgian society. Nana Janashia was at the heart of it all—a pathbreaker, a leader, and a tireless environmental advocate.

In August 2023, Nana passed away suddenly and tragically—far from home, in another country, under a different sky, beside a different sea.

This little book is dedicated to her memory.

*The English translation appears at the end of the book.

გოგო ბუბას ხეობიდან

ნინო ჩხობაძე, საქართველოს მწვანეთა მოძრაობა

ნანა რომ გავიცანი, მესამე-მეოთხე კურსზე იქნებოდა. მაშინ სტუდენტები (ეკოლოგიის სპეციალობით) ასპირანტებს ძალიან დაგვიახლოვდნენ. მამისონზე ზაფხულის პრაქტიკები გვქონდა. 1989 წელი იდგა, არეულობა იყო, და გადავწყვიტეთ, სტუდენტები დიდი ხნით რაჭაში წაგვეყვანა.

ნანაც იქიდან მახსოვს, მამისონიდან, ბუბას ხეობიდან... ყველა ხეობა ფეხით გვქონდა მოვლილი. რიონის ყველა სათავეზე ვიყავით. სინჯებს ვიღებდით, ჰერბარიუმებს ვაკეთებდით, სოკოებსაც კი ვაგროვებდით, მაშინ ვცნობდით სოკოებს.

არანაირი პირობები არ გვქონდა, ჩანჩქერზე დავდიოდით საბანაოდ.

სალამოს ფილმებზე, იდეებზე ვლაპარაკობდით.

ნანა ძალიან უშუალო და უკონფლიქტო იყო. ვინც მაშინ ჰყავდა გარშემო, არავინ დაუკარგავს.

მერე მე მინისტრი გავხდი. ლორანი და ნანა ჩემთან მოვიდნენ და CENN-ის დაარსებაზე დამელაპარაკნენ.

მაშინ ძალიან სერიოზული პროექტები ხორციელდებოდა: „ბაქო-ჯეიჰანი“, „ბაქო-სუფსა“, იწერებოდა კანონები... მთავრობა და არასამთავრობო სექტორი ხშირად ვხვდებოდით ერთმანეთს.

2010 წელს, როცა მე მინისტრი აღარ ვიყავი, გარემოს დაცვის სამინისტროს გაუქმების საკითხი დადგა. მაშინ ნანამ არასამთავრობო სექტორის ლიდერობა საკუთარ თავზე აიღო. მიაღწია იმას, რომ პარლამენტში მოსმენები მოეწყო. ხელისუფლებას ვარწმუნებდით, სამინისტრო არ გაეუქმებინა. არ გაუქმებულა!

2017 წელს სამინისტრო მაინც გააუქმეს. მაშინ ვუსაყვედურე კიდეც ნანას, სად იყავი-მეთქი. მაგრამ

მოვლენები ძალიან სწრაფად განვითარდა და მობილიზება ვერ მოვახერხეთ.

რამდენადაც ვიცი, მინისტრობასაც სთავაზობდნენ, მაგრამ კატეგორიული უარი თქვა.

ქორწილი 90-იანებში

ლორან გ. ნიკოლი, ნანას მეუღლე

1993 წელს საკუთარი საინჟინრო კომპანია ჩამოვაყალიბე. საქართველოშიც მიწევდა ჩამოსვლა.

ნანა 1998 წელს გავიცანი, თავიდან საქმე გვაერთიანებდა, მერე ერთმანეთი შეგვიყვარდა.

მაშინდელ ბელინსკის ქუჩაზე პატარა ბინა გვქონდა, ერთ ოთახში ჩვენ ვცხოვრობდით, მეორეში ოფისი იყო. შემდეგ ჭონქაძეზე გადავედით.

2000 წელს დავქორწინდით, მანამდეც გვინდოდა, მაგრამ საქართველოში შვეიცარიის საელჩო არ არსებობდა. საბუთები ჯერ საგარეო საქმეთა სამინისტროში უნდა გაგეგზავნა, იქიდან - მოსკოვში, საქართველოს საელჩოში, და შემდეგ - შვეიცარიაში.

როდესაც ერთად ცხოვრება გადავწყვიტეთ, მითხრა: საჭმლის კეთება ჩემი საქმე არ არის, დიდად - არც სახლის მოვლა, არც რეცხვა და უთობაო. კარგი-მეთქი. ჩემთვის მაინც არაფერი იცვლებოდა, ამ ყველაფერს ბავშვობიდან მივეჩვიე.

ორმოცი წლის იყო ნანა, ბავშვზე ფიქრი რომ დავიწყეთ. ამის გამო, ხუთი წლით ადრე სიგარეტს დაანება თავი. ლეონი 2012 წლის 29 სექტემბერს დაიბადა, ზუსტად 5 წუთით ადრე შუალამემდე.

ბავშვის დაბადების დღეებს ყოველთვის ნანა აორგანიზებდა. ლეონის დაბადების დღე ყოველთვის არაჩვეულებრივი იყო: სხვადასხვა ადგილას, სხვადასხვა გარემოში; ტორტს ხან დედამიწის ფორმა ჰქონდა, ხან ტორტიდან რაღაც სიურპრიზები ხტებოდნენ...

შვეიცარიაში რატომ არ წავიდა საცხოვრებლად? ნანას უყვარდა თავისი ქვეყანა, უყვარდა და უნდოდა CENN. ნანას განსაკუთრებული ქარიზმა და

ნიჭი ჰქონდა, მოეზიდა საჭირო ხალხი. ეს ქარიზმა მე არ მაქვს. იცნობდა ხალხს ხელისუფლებაში და თუ ვინმე რამეს აშავებდა, პირდაპირ ეუბნებოდა.

კომფორტული ადამიანი იყო, მაგრამ - მტკიცე. დრო იყო, ბევრს ვჩხუბობდით, ბევრ რამეზე სხვადასხვა აზრი გვქონდა. ყოველ ორ საათში ვშორდებოდით ერთმანეთს, მაგრამ ხუთ წუთში ჩხუბი აღარც გვახსოვდა. ხომ არიან ადამიანები, თუ გაბრაზდნენ, 10-15 წელი ასე იქნებიან გაბრაზებული. ნანა არა, ნანა მხოლოდ ხუთი წუთით ბრაზდებოდა.

ძალიან მგრძნობიარე იყო, გულისხმიერი. ყოველთვის ცდილობდა, კონფლიქტი თავიდან აერიდებინა.

არ მახსოვს, ვინ მითხრა: ნანა ექსცენტრიულიაო. ნანა არ იყო ექსცენტრიული. განსხვავებული იყო, მაგრამ ძალიან სტრუქტურული. კი, უყვარდა სამკაულები, მაგრამ ძვირფასეულობა - არა. მისი ერთადერთი ოქროს სამკაული ჩვენი ქორწინების ბეჭედი იყო, ყველაფერი დანარჩენი ვერცხლის ჰქონდა. ძალიან კარგი მეგობარი მყავს, ხუთი თაობის იუველიერი, ბრილიანტებზე მუშაობს. ერთხელ ვისხედით, უყურებდა მის ხელებს: აი, ასეთი ბრილიანტი მოგიხდებოდაო, - ეუბნებოდა, მაგრამ ნანამ არ მოისურვა ბრილიანტის ბეჭედი.

ყოველთვის რთული იყო, ნანა კომპიუტერისა და ტელეფონისათვის მოგეწვიტა, სადაც არ უნდა წასულიყო, ორივე თან მიჰქონდა.

არ მგონია, ნანას რომელიმე მეგობარს ან კოლეგას მისგან სიტყვა „დავიღალე“ გაეგონა. ჩემთან ამბობდა ამას. სალამოს იტყოდა ხოლმე: „დავიღალე“.

ჭრელი და მრავალფეროვანი

კარლო ამირგულაშვილი, ბიოლოგი

მაშინ 17 წლის ვიყავი. ძალიან რთული პერიოდი იყო, გარდამავალი - შევარდნაძის მთავრობიდან სააკაშვილის მთავრობაზე. კახეთში გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაცია მხოლოდ მე მქონდა. უკანონო ხეტყის ჭრას ვეწინააღმდეგებოდით ახალგაზრდები. ისეთი დრო იყო, შეიძლება პატარა ბუკლეტიც კი ვერ დაგვებუჭდა. აი, მაშინ ჩამოვიდა ჩვენთან ნანა თავისი პროგრესული იდეებით, ტრენინგებით, სემინარებით. იმ პერიოდისათვის რევოლუციური მიდგომები ჰქონდა, პირდაღებულები ვუსმენდით: ამაზე ხმამაღლა როგორ ვისაუბროთო.

ასე დავმეგობრდით... ძალიან სუფთა ადამიანი იყო. ყოველთვის პირდაპირ მოგცემდა შენიშვნას, რაც ძალიან ძვირფასია მეგობრობაში.

ნანა ფერადი ქალი იყო და ამასვე აფასებდა ყველაფერში - ქვეყნის მრავალფეროვნებაში, ხალხის მრავალფეროვნებაში. სჯეროდა, რომ მრავალფეროვნებაში არის სიმდიდრე.

ამბობდა: „ერთ საკითხს ნუ მივედ-მოვედებით, მრავალფეროვანი ვიყოთ, ადამიანებთან ურთიერთობაშიც და საქმიანობაშიც“.

მიუხედავად ასაკობრივი სხვაობისა, ყველასთან უშუალო იყო. ერთხელ ამერიკაში ვიყავით. იქ ვეგეტარიანულ საჭმელს გვაჭმევდნენ. რომ მიხვდა, აღარ შემეძლო უხორცობა: მოდი გავიპართო და ბურგერების საჭმელად წაგვიყვანა.

თუ დაინახავდა, რომ თავისუფალი აზროვნება გქონდა - ევროპული, ამავე დროს, ქართული იდეები, გეხმარებოდა. მეც ძალიან ბევრჯერ დამხმარებია. კარგად ცნობდა ადამიანებს და არასდროს შემცდარა მათში. ჩემ გარშემო უამრავი ახალგაზრდა შეამჩნია და ხელი შეუწყო. ეს ძალიან მნიშვნელოვანი იყო, რომ ქვეყანა არ დაგვეტოვებინა.

რწმენას გინერგავდა, რაღაცნაირად არაპირდაპირ, რბილად აკეთებდა ამას.

რომ ვამბობდი, ეს არ გამოვა-მეთქი, მეტყოდა: **„თუ გჯერა, რომ ეს სწორია, ყველა მეთოდით იბრძოლე და მიიყვანე ბოლომდე, სხვას ნუ მიუგდებ საქმეს, შენი გასაკეთებელი შენ გააკეთე“.**

მეგობარი სკოლის მერხიდან

ნინო შავგულიძე, CENN

ნანას მერვე კლასიდან ვიცნობდი, ერთ სკოლაში ვსწავლობდით, თბილისის პირველ ექსპერიმენტულში. სკოლის დამთავრების შემდეგ კიდეც უფრო დავმეგობრდით, აი, სკოლის მეგობარს რომ უწოდებ და იპოვი... პოლიტიკა იქნებოდა თუ სხვა რამე, ერთნაირი ღირებულებები, ერთნაირი შეხედულებები გვქონდა, მაგალითად, ორივე ეროვნულ მოძრაობას ვემხრობოდით. მიტინგებზეც ერთად დავდიოდით კლასელები. ასე გაგრძელდა ჩვენი თანამოაზრეობა და წლები ჩვენი მეგობრობისა.

ნანას ტექნიკური, ლოგიკური აზროვნება ჰქონდა. თუმცა, ჰუმანიტარული საგნებიც ეხერხებოდა. შესანიშნავად იცოდა ქართული, ინგლისური, რუსული, ცოტა ფრანგულიც.

ცეკვა უყვარდა უზომოდ, პატარები რომ ვიყავით, შეეძლო, მთელი ღამე ეცეკვა, არ დაიღლებოდა.

ყოველთვის ყველაფრის ინიციატორი და ორგანიზატორი იყო. ამას დიდი სიამოვნებით აკეთებდა და კარგადაც გამოსდიოდა.

განსხვავებული იყო, არავისში აგერეოდა, თბილი და გულჩვილი. თუ დაინახავდა, ვინმეს ჩაგრავდნენ, აუცილებლად გამოესარჩლებოდა.

უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ ბუდაპეშტში წავიდა სასწავლებლად. იქიდან ბევრად უფრო ძლიერი და თავდაჯერებული ჩამოვიდა.

ბოლო დროს სულ ამბობდა: მინდა, ადამიანების ცხოვრება უკეთესობის-

კენ შევცვალო. ეს არ იყო უბრალოდ სიტყვები, ყველაფერს აკეთებდა ამისთვის და ბევრი ახალგაზრდის ცხოვრება მართლაც შეცვალა. უზომოდ ენდობოდა ადამიანებს, ცდილობდა, მხოლოდ კარგი მხარე დაენახა და მხოლოდ კარგი ეფიქრა მათზე. ბევრი ეუბნებოდა: შენ უფრო გჯერა ჩემი, ვიდრე მე - საკუთარი თავისო. მეც ასე ვიყავი: ვეუბნებოდი, გგონია, ყველაფერი შემოიძლია, ბოლოს კოსმოსში გამგზავნი სკაფანდრის გარეშე-შე-მეთქი. იცინოდა: ვიცი, შეძლებო. ამით ძალასა და სტიმულს მაძლევდა.

მასშტაბურად აზროვნებდა, ყოველთვის დიდ სურათს უყურებდა და არა - პატარა მიზნებს, სხვასაც ამას სთხოვდა.

უნდოდა, სიბერე ზღვის პირას გაეტარებინა. ზღვა, მზე უყვარდა, სანაპიროს ვერ მოაშორებდი.

მეგობრები ვიყავით და სამსახურის მიღმაც სულ გვქონდა ერთმანეთთან კავშირი. ბოლო დღესაც ფოტოებსა და შთაბეჭდილებებს ვუცვლიდით ერთმანეთს.

უზომოდ მაკლია...

რალაც რომ ხდება, მინდა მოვუყვე და აღარ არის...

სადაც იყო ნანა, იქ იყო ზეიმი

თამარ მთვარელიძე, CENN

რთულია მეგობარზე წარსულში წერა. პირველი მოდის სინანულის განცდა, რომ მეტი ვერ მოასწარი, მეტად ვერ მოეფერე და ვერ აგრძნობინე, რამდენად მნიშვნელოვანი იყო შენთვის. სამწუხაროდ, გვიან ხვდები, რა ძვირფასია ყოველი წუთი, რომელსაც საყვარელ ადამიანებთან ერთად ატარებ.

ნანა სტუდენტობისას გავიცანი, 1990-იანი წლების მიწურულს, როცა ბუდაპეშტში მივდიოდით სასწავლებლად. თავიდანვე გამორჩეული იყო ყველასგან არა მხოლოდ თავისი გარეგნობით, არამედ თავისი სილალითაც და არ გადავაჭარბებ, თუ ვიტყვი: ბავშვური აღფრთოვანებითა და ინტერესით ცხოვრების მიმართ.

ძალიან სხარტი იყო ყველაფერში, საქმეში თუ გართობაში. პირველი ასრულებდა ნებისმიერ დავალებას, რასაც ინსტიტუტში გვაძლევდნენ. ერთ-ერთი საუკეთესო იყო კურსზე.

დღემდე არ ვიცი, როგორ ვახერხებდით უნგრეთში საკმაოდ დატვირთული სწავლის პერიოდში ამდენ გართობას. ძალიან უყვარდა და კარგად გამოსდიოდა ცეკვა, შეეძლო, მთელი საღამო ცეკვაში გაეტარებინა.

იმ წლებზე რომ ვფიქრობ, ვრწმუნდები, ნანას თავიდანვე ჰქონდა ადამიანების გაერთიანებისა და გუნდის შექმნის განსაკუთრებული უნარი. ურთიერთობაში იყო საოცრად მსუბუქი, თავმდაბალი და ხალისიანი. ბევრ უთქვამს: „მე ძალიან მიყვარს ადამიანები“. მართლაც, ყველაზე მეტად სხვაზე ზრუნვა, სხვისი დახმარება, გვერდში დგომა უყვარდა; ამაზე მეტად კი - სხვისი პოტენციალის დანახვა და განვითარება. ვფიქრობ, ეს იყო მისი იდუმალი ძალა - ძლიერი მხარე დაენახა ნებისმიერში. ამის მერე ნანას უკვე შენზე მეტად სჯეროდა შენი შესაძლებლობების და მოთხოვნებსაც უფრო მაღლა და მაღლა სწევდა. ნანა, თავისი მიდგომებითა და მაგალითით, იყო ნამდვილი მასწავლებელი, რომელიც საოცარ ინსპირაციას აძლევდა ყველას, განსაკუთრებით კი - ახალგაზრდებს.

საოცრად უყვარდა კარგი გარემოს შექმნა ადამიანებისთვის, სადაც ნანა იყო, იქ იყო ზეიმი.

მენატრება როგორც ადამიანი, მეგობარი, მენტორი...

ბანაკი მომავლისათვის

ნათელა ლაგურაშვილი, GIZ

ნანა რომ გავიცანი, 16 წლის ვიყავი. CENN-ის ახალგაზრდულ ბანაკში მოვხვდი. იქ შევხვდი ადამიანებს, რომლებიც ამ საკითხებში იყვნენ ჩართული. ეკოკლუბის გაკეთება გადავწყვიტე.

კრწანისის ტყეპარკი მაშინ არანაირ სტატუსს არ ატარებდა, შემოუღობავი იყო. CENN დამიკავშირდა და მითხრა: ძალიან კარგი თემააო. მე და ჩემმა ეკოკლუბმა დავიწყეთ ამ თემის აქტუალიზაციის კამპანია. ნანა ყველა ღონისძიებაზე მოდიოდა. ძალიან უყვარდა კრწანისის ტყეპარკი, მასში განვითარების პოტენციალს ხედავდა.

ყოველთვის მახსოვს, როგორ სჯეროდა ახალგაზრდების. ეს პატარა ამბავი არ იყო. სამსახურიც შემომთავაზა.

ყოველ დილას, საკონფერენციო დარბაზში ყავის ჩამოსასხმელად რომ შევიდოდი, ნანაც შემოდიოდა და მეკითხებოდა: როგორ ხარო.

20 წლის ვიყავი, მაგრამ რაც არ უნდა სერიოზული საქმე ყოფილიყო, მაინც მენდობოდა. ბოლოს დიდი პროექტის წერაშიც ჩამრთო. ესეც ძალიან მნიშვნელოვანი იყო ჩემთვის.

თუ რამის სწავლა გჭირდებოდა, ამის საშუალებას გაძლევდა; თუ რამე გაწუხებდა, შეგეძლო, მისულიყავი და გეთქვა.

ძალიან უყვარდა ახალგაზრდული ბანაკები. ძალიან ბევრი ბანაკის გაკეთება მომიწია და ნანა თითქმის ყველა ამ საქმეში მონაწილეობდა. ჩამოვიდოდა, გაიცნობდა ბავშვებს, დაელაპარაკებოდა. ყოველთვის ხედავდა ახალგაზრდებში იმ მამოძრავებელ ძალას, რომელსაც სამყაროში რამის შეცვლა შეეძლო. ფეისბუკშიც ხშირად თავად გიმეგობრებდა. ის არასდროს გაგრძნობინებდა, რომ ნანა ჯანაშიაა, უამრავი საქმე და პასუხისმგებლობა აქვს და შენთვის არ სცალია.

ნანა დიდ შთაბეჭდილებას ახდენდა გარშემომყოფებზე, სულ ამბობდა: **„ყველაფერი შესაძლებელია. შრომა ყოველთვის ფასდება. რაც არ უნდა უსამართლო მოგეჩვენოთ ცხოვრება, თუკი შრომობთ, ის საბოლოოდ მაინც დაგიფასდებათ“.**

შოკოლადი მაგიდაზე

რეზო გეთიაშვილი, CENN

შეუძლებელია, არ გყვარებოდა. სადმე, საქმიან შეხვედრაზე რომ მიდი-ოდი, ღიმილით დაგეწეოდა, შოკოლადს დაგაწევდა - ენერგიას მოგცემს, გჭირდებაო.

თითო შოკოლადი დილით მაგიდაზეც გვხვდებოდა ხოლმე.

ერთხელ მეც პატარა თეთრი დათვი დავუდე მაგიდაზე და ამის შემდეგ დიდხანს ედო.

გვიყვარდა, მაგრამ ნანას უფრო ვუყვარდით. ან შეიძლება მისი ხასიათი იყო, რითაც სიყვარულს უფრო ღიად გამოხატავდა; თითქმის მისიად ქცეული ჩვევა, სულ სხვაზე ეფიქრა, ჩვენზე სათითაოდ ეფიქრა და ეზრუნა. ადამიანები ვართ და პრობლემები სულ იყო - ნანამ იცოდა თითოეულის პირადი პრობლემა და ცდილობდა, დაგვხმარებოდა, ჩვენთვის საუკეთესო ვარიანტებს ეძებდა, მხარში გვედგა.

ჩვენი სჯეროდა. იყო წესები, რომლებიც აუცილებლად უნდა დაგვეცვა. მაგრამ იყო თავისუფლება და ეს იყო თითქმის ულიმიტო. პირიქით - რასაც ითხოვდა, სწორედ თავისუფლება იყო. რადგან იცოდა, რომ ამის გარეშე არ არსებობს შესაძლებლობები, იდეები, მიზნები, გადაწყვეტილებები, გამბედაობა. მაშინაც თავისუფლები ვიყავით, როცა ჩვენი აზრები ერთმანეთს არ ემთხვეოდა. და თუ ეწინააღმდეგებოდა, მაშინაც სრული მხარდაჭერა გვექონდა - ჩვენი სარისკო, მაგრამ გულწრფელი იდეებით გვემოქმედა. სიტყვა „განსხვავებული“ მისთვის იყო რაღაც იდეალურთან ახლოს, ეს იყო კომპლიმენტი. სამყაროს, ბუნებას, ადამიანებს სწორედ მათი მრავალფეროვნებით, მათი განსხვავებულობით აღიარებდა. ალბათ, ამიტომ იყო ყველასთან და ყველაფერთან ძალიან ახლოს.

ძალიან გაბედული იყო და რამდენადაც გაბედული, იმდენად - მორიდებული. შენი თუნდაც უმნიშვნელო საქმისათვის თავის გადატვირთულ დღის წესრიგს ნებისმიერ, გადამწყვეტ მომენტში შეცვლიდა.

იყო უკიდურესად პოზიტიური. მხიარულებას ასხივებდა. უყვარდა ხასხასა ფერები. შავი და ნაცრისფერი მისთვის ზედმეტად პათეტიკური იყო. მისთვის ადამიანები ყველაზე დიდი და ფერადი ფრთებით იბადებოდნენ და ისინი არც ნამდვილ და არც გამოგონილ ტვირთებს არ უნდა გაეჭყლიტა. უნდა ყოფილიყავი წარმატებული, მაგრამ, რაც მთავარია, უნდა ყოფილიყავი კარგად. ამისთვის მუდმივად იგონებდა რამეს - საღამოებს, მოგზაურობებს, ფეხით გასეირნებებს.

მთავარი იყო მიზანი და შეეძლო, ამ მიზნით შეპყრობილს წლები ეცხოვრა. თუმცა, პატარა უსამართლობა და ყველანაირი მიზანი მისთვის აზრს კარგავდა. არაფერი არ ღირდა კომპრომისად, ერთ წამში ხმაურით გაიჯახუნებდა კარს.

ბევრს მუშაობდა. ძალიან კარგად წერდა და ცდილობდა, სხვებისათვისაც ესწავლებინა. რედაქტორიც იყო, კორექტორიც, სინქრონიზტიც. მისი მთავარი პრინციპი იყო ხარისხი. კომპრომისი არც აქ შეიძლებოდა. შეეძლო, ტექსტი სტამბიდან მოებრუნებინა.

სულ სწავლობდა და აღიარებდა ყველას, ვისგანაც რამე ისწავლა. მასწავლებლებს ყველაზე დიდ და ყველაზე ახლობელ ადამიანებად თვლიდა. მაგრამ კიდევ უფრო მეტად აღიარებდა ახალგაზრდებს. იყო ყველაზე ბედნიერი, როცა მომავალი თაობის ხმა ისმოდა. ამ დროს მართლა ბავშვით ბედნიერი იყო, ემოციებს ვერ მალავდა და თავს იმით იმართლებდა, რომ ყველაზე დიდ ენერგიას ახალგაზრდებისგან იღებდა.

მგონი, ვიცი ის საიდუმლო, რაც ნანამ იცოდა: თუ უკეთეს საზოგადოებაზე, უკეთეს ქვეყანაზე, უფრო ბედნიერ ცხოვრებაზე, უფრო მწვანე პლანეტაზე და, რა თქმა უნდა, „ხარისხზე“ გაქვს პრეტენზია, თვითონვე უნდა გახდე უკეთესი, სხვაზე კი არა, საკუთარ თავზე უკეთესი. ჩემგან ეს ზედმეტად დიდ ძალისხმევას, ენერგიასა და ნებისყოფას მოითხოვს. და თუ მაინც გავხდი ჩემს თავზე უკეთესი, მხოლოდ ნანას დამსახურებით, და კიდევ რამდენიმე ადამიანის შთაგონებით.

20 წლით წინასწარ

ნინო ზამბახიძე, საქართველოს ფერმერთა ასოციაცია

მე და ნანა ერთმანეთს 2012 წელს შევხვდით. მაშინ საქართველოს ფერმერთა ასოციაციის ხელმძღვანელი გავხდი. პირველად ნანასგან გავიგე, რა იყო მწვანე ეკონომიკა: რა უნდა გაგვეკეთებინა, რომ სოფლის მეურნეობას გარემოსათვის არ ევნო.

თავად დღე და ღამე შრომობდა იმისთვის, რომ ეს მიმართულება იმ დონეზე ამოეწია, რა დონეზეც დღეს არის. ძალიან ბევრ ადამიანს, მთლიანად სახელმწიფოს, გაუადვილა საერთაშორისო სტანდარტებთან ადაპტირება. მაშინ საქართველოში ამის შესახებ არაფერი იცოდნენ. მას კი სტრატეგიული ხედვა ჰქონდა, ხვდებოდა, 20 წლის შემდეგ რა იქნებოდა საჭირო. ვეხუმრებოდი: შენ რომ რაღაცას იტყვი, ადამიანმა ბიზნესი უნდა დაგეგმოს, ათი წლის მერე მოთხოვნადი გახდება-მეთქი. როცა რამე საკითხზე იყო საუბარი, ისეთ სიღრმეებში ჩადიოდა, რომ ხშირად მითქვამს კიდევ, როგორ იტევდა ამდენ ინფორმაციას.

არც ის და არც მე არცერთ საჭირო შეხვედრას არ ვაკლდებოდით. ერთსა და იმავე დღეს შეიძლება ოთხჯერ შეხვედროდით ერთმანეთს. ესეც მისი თავმდაბლობის გამოხატულება მგონია, ყველა შეხვედრას ესწრებოდა, ყველას შეეძლო მასთან ურთიერთობა.

ქვეყანაზე შეყვარებული ადამიანი იყო, ქარიზმატული, გამორჩეული, კომუნიკაციის საოცარი უნარით. ყველას ალაფრთოვანებდა.

არ მახსენდება ადამიანი, რომელსაც უჭირდა და ნანა არ დაეხმარა.

რაც მთავარია, ძალიან მიზანსწრაფული იყო. შეეძლო, ერთ საკითხზე წლების განმავლობაში ემუშავა. დაიგეგმებოდა რაღაც ერთ მინისტრთან, გადაიყვანდნენ მინისტრს სხვა თანამდებობაზე, ახლა სხვა მინისტრთან იწყებდა თავიდან მუშაობას.

ისევ გადაიყვანდნენ სხვაგან, ისევ თავიდან...

ნანა ჩემთვის თავისუფალი ადამიანის სახეა

ეკა ასათიანი, Plasticwatcher.ge

ნანაზე ფიქრები წარსულ დროში ვერ გადამყავს და, მგონი, არც უნდა გადავიყვანო, რადგან მის ძლიერ და კეთილ გავლენას ისევ განვიცდი, ისევ სიყვარულით მავსებს, ძალას მმატებს და თავისუფლებას შთამაგონებს. ახლა უფრო ვხვდები, რა ბედნიერი ვარ, ცხოვრებამ მასთან მეგობრობის სიხარული რომ მომცა. ასეთი თავისუფალი ადამიანი იშვიათია. ძნელია, ნანასნაირად მთელი გულით გიხაროდეს სხვისი წარმატება, ასე პირდაპირ შეგეძლოს მეგობრის შექება, მის მიმართ სიყვარულისა და პატივისცემის გამოხატვა, ასეთი ხელგაშლილი იყო მის მიმართ, მუდამ გვერდში ედგე და მასზე ზრუნავდე. ნანასნაირი პატრიოტიც აღარავინ მეგულება, სამშობლოს დიდი გულშემატკივარი, მისი ევროპული მომავლისთვის მებრძოლი.

ამიტომ ნანა ჩემი უდიდესი დანაკარგი და ტკივილიცაა და საზღვრებს ავლებს ჩემს ცხოვრებაში - როცა მომწონდა და შორიდან პატივს ვცემდი; როცა ჩემი მეგობარი გახდა და ამან გამაძლიერა, თავდაჯერებული გამხადა; და ახლა, როცა წარსულიდანაც ახდენს ჩემზე გავლენას.

ძალიან მიყვარხარ, ნანიკო, ჩემო ძვირფასო, კეთილო, ერთგულო, გულუხვო და ხელგაშლილო, ჩემო ნანიკო!

ნახატები

ოლეგ ტიმჩენკო, მხატვარი

ნანას კარგად ესმოდა მხატვრობა, ყოველთვის დადიოდა გამოფენებზე, ნახატებსაც ყიდულობდა. მახსოვს, ერთხელ არაკომერციული გამოფენა მქონდა, დიდი ნახატი გამოვიტანე - გამოფენისათვის კარგი, მაგრამ სახლში დასაკიდად მოუხერხებელი. ნანამ ეგრევე თვალი დაადგა: ამას ვყიდულობო. ასეთი რისკიანი იყო. უფრო არატრადიციული, მოდერნისტული მხატვრობა მოსწონდა, ფერწერა.

ნანა რომ გარდაიცვალა, დედამისმა მისი უამრავი ფოტო გამომიგზავნა, რომ ფოტოდან დამეხატა.

ერთიც ვერ ვნახე ისეთი, სადაც არ იცინოდა... მეც ასე დავხატე.

ლამაზი ქაოსით სავსე

ელენე თათია ბედუელი, Bloomberg

მასთან 27-წლიანი მეგობრობა მარტო სიხარულისა და ტკივილის გაზიარება არ იყო. შეიძლება ირიბად, მაგრამ ნანა თითქმის ყველა გადაწყვეტილებაში მონაწილეობდა, რაც ამ ხნის განმავლობაში მიმიღია. „მაგარი ხარ!“ – მიყვიროდა თავისი უნიკალური ხმით, რომელიც ბედნიერი დღის ჩიტი გალობას ჰგავდა. კიდეც ვიღაცამ თქვა, რომ ნანა ეგზოტიკურ ჩიტს თუ ყვავილს ჰგავდა. ვეთანხმები – ჩიტს ან ყვავილს, რომელიც ნაცრისფერ და ცივ გარემოშიც კი ბრწყინავს.

თავს ობლად ვგრძნობ, ახლა კიდეც უფრო მჭირდება, წასვლის დრო არ იყო. დარწმუნებული ვარ, ერთხელ კიდეც ვნახავ და ვკითხავ: „როგორ დამტოვე ასე?! ხალხი მეუბნება, რომ უნდა გაგიშვა, მაგრამ ვერ ვახერხებ... ეს შენ უნდა მითხრა, ნან, თვითონ“.

მინდა, იცოდეს, რომ ჩემგან არც წასულა, ახლაც ვგრძნობთ მის სიახლოვეს; თუნდაც იქ, სადაც მის სახელზე ზეთისხილი დავრგე.

ნანა იყო მეგობარი, რომელიც მაშინაც ჩემთან იყო, როცა სიკვდილს თვალებში ჩავხედე. „გოგო, არ დამტოვო... არ ვიცი, უშენოდ რას ვიზამ“, - მომწერა და ყველა შესაძლო გზით მიხსნა, ჩემს ოჯახთან და მეგობრებთან ერთად.

ნანას ცხოვრება ლამაზი ქაოსით იყო სავსე, მაგრამ ეს სახეზე არასდროს ეტყობოდა. ყოველთვის ცდილობდა, სინათლისკენ ეცქირა. მეც მასწავლიდა, როგორ შემეხედა ცხოვრებისთვის უფრო ნათელი მხრიდან. ჩემი სტილი უყვარდა, ჩემი ფერადი ნივთები, გადამუშავებული მოდა. ამიტომაც ისე უხაროდა ჩემი საჩუქრები და სიამაყით ატარებდა.

ახლა ის ადამიანები, ვისაც ნანა უბოძოდ უყვარდა, ერთსა და იმავეს ვფიქრობთ - ის სულ ხალხით სავსე დარბაზებში უნდა ყოფილიყო, მთელი ცხოვრება, ხალხთან ერთად... ყოველთვის... არასდროს მარტო. მაგრამ ცხოვრება ხომ მდინარესავითაა: საბოლოოდ იქ მიდის, სადაც უნდა წავიდეს და არა იქ, სადაც ჩვენ გვინდა.

დიდი პასუხისმგებლობა

გიორგი ორკოდაშვილი, USAID

2013 წლიდან ვიცნობდი. სკოლის მოსწავლე ვიყავი. კონკურსებში ვმონაწილეობდი და ერთ-ერთ დაჯილდოებაზე თელავში ჩამოვიდა.

სკოლაში კლუბი მქონდა. ნანა სულ გვეხმარებოდა. მერე ამერიკაში წავედი სასწავლებლად და უკან დაბრუნებულს CENN-ში შემომთავაზა სტაჟირება. ექვსი წელი იქ ვიმუშავე. ნანას წყალობით, დილით სამსახურში მისვლა მიხაროდა. მისგან ძალიან ბევრ რამეს ვსწავლობდი.

ყოველთვის ადამიანებზე იყო ორიენტირებული.

პროექტის მენეჯერი რომ გავხდი, დღემდე მახსოვს ის, რაც მაშინ მითხრა: „მენეჯერობა ძალიან დიდი პასუხისმგებლობაა, რადგან მარტო საქმის კი არა, ადამიანების მართვაც გიწევს. საქმეს ყოველთვის ეშველება და ადამიანებთან გაფუჭებულ ურთიერთობას - ძალიან რთულად“.

ძლიერი ლიდერი

ისლამ მუსტაფაევი, „რუზგარის“ გარემოსდაცვითი საზოგადოებრივი გაერთიანება, აზერბაიჯანი

გარემოსდაცვითი მოძრაობის ფორმირებაში ნანა ჯანაშვიას გამორჩეული ადგილი ეჭირა, განსაკუთრებით - სამხრეთ კავკასიაში.

პოსტსაბჭოთა სივრცეში, სადაც კომპლექსური სოციალურ-პოლიტიკური მოვლენები ვითარდება, მისი ძირითადი საქმიანობა გარემოსდაცვითი მოძრაობის განვითარება და რეგიონებში ეკოლოგიურ პრობლემებზე ფოკუსირება იყო. 2001- 2016 წლებში CENN-თან ათი ერთობლივი პროექტი განვახორციელეთ სხვადასხვა საკითხზე. მდინარეების -მტკვრისა და არაქსის - დაცვა, წყლის რესურსების ეფექტიანი გამოყენება, მიწის დეგრადაცია და კლიმატის ცვლილება, ეკომიგრაცია...

ნანა ძლიერი ლიდერი იყო. კოლექტიური მუშაობის დროს ყველაზე რთულ ამოცანებს საკუთარ თავზე იღებდა და ამით სხვებშიც პასუხისმგებლობის გრძნობას აღვივებდა.

ნანას განხორციელებული პროექტები, მისი იდეები კიდევ დიდხანს იქნება აქტუალური.

„სახელი მე დავარქვი“

ლელა ჯანაშია, ნანას და

ნანა ჩემთვის არა მხოლოდ და იყო, არამედ ყველაზე ახლობელი, ყველაზე დიდი მეგობარი. მის გარეშე ძნელია ცხოვრება, მიჭირს მოგონებების წერაც.

ნანას დაბადება კარგად მახსოვს, დიდი ვიყავი უკვე.

სახელი მე დავარქვი, მოსწონდა ძალიან, გვართანაც კარგად ირიტმებაო. გვარიც მოსწონდა: ცნობილი და ჟღერადი გვარიაო. კნინობითი სახელიც მე მოვუგონე - ნანიკო. ასე ვეძახდით სახლში.

საყვარელი ბავშვი იყო ნანიკო, კარგი ხასიათის და ამიტომ ბევრი მეგობარი ჰყავდა.

ორივეს განსაკუთრებით გვიყვარდა მამა, რომელიც მართლა გამოჩენილი კაცი იყო, განათლებული, პროგრესული აზრებითა და ძალიან რბილი ხასიათით. რეზო ადრე გარდაიცვალა და ორივეს გვინდოდა, მას ვმგვანებოდით. სულ ვეჯიბრებოდით ერთმანეთს: მე უფრო ვგავარ, არა - მე უფროო. ისე, გარეგნულად და ხასიათითაც ნანა უფრო ჰგავდა მამას.

მე თოჯინები არ მიყვარდა, უფრო დათუნები და ისიც იმავე სათამაშოებით თამაშობდა. სახლობანა არცერთს არ მოგვწონდა. რეზინობანა ეზოში, დაქალებთან ჭორაობა... ეს ყველაფერი ძალიან უყვარდა.

საკმაოდ თვითკრიტიკული იყო. არც საკუთარი გარეგნობა მოსწონდა ბოლომდე, არც სხვა რამ. კიდეც იმას ამბობდა: წერა არ მეხერხებაო. ყვე-

ლაფერიც ეხერხებოდა, მაგრამ თავისი გაკეთებულით ბოლომდე კმაყოფილი არასდროს იყო.

ჩემზე მიზანდასახული გამოდგა ნანა, მე უფრო ზოგადი განათლება მქონდა და ხშირად ბევრ რამეს მეკითხებოდა. ერთმანეთს კარგად ვავსებდით. უნგრეთში წავიდა სასწავლებლად და იქიდან სულ სხვა ადამიანი დაბრუნდა, უკვე კარგად იცოდა, რა უნდოდა და როგორ ეკეთებინა. იქ ვისწავლე მუშაობაო, - ამბობდა. ნანა მაინც სხვა თაობა იყო.

დიდი იყო უკვე, ლეონიკო რომ დაიბადა. ასეთ ასაკში რომ აჩენს ქალი, ფანატიკოსი დედა ხდება. ნანიკოც ხანდახან ამბობდა ხოლმე: აღარ მინდა მუშაობა, შვილი უნდა გავზარდოო, მაგრამ ეს პერიოდი დიდხანს არ გაგრძელებულა.

მოგზაურობა უყვარდა და ხშირად მოგზაურობდა კიდეც, თუმცა, მერე მობეზრდა... ბევრი რამ ჰქონდა ნანახი, მაგრამ განსაკუთრებით მოსწონდა და უყვარდა სტამბული, ამბობდა, მსოფლიო დედაქალაქიაო.

არაფრისადმი არ იყო გულგრილი და განსაკუთრებით განიცდიდა, რაც ქვეყანაში ხდებოდა. არ იყო ჩართული პოლიტიკაში, მაგრამ იმისთვის იღვწოდა, რომ ყველაფერი უკეთ ყოფილიყო. შეეძლო, საერთოდ, წასულიყო საზღვარგარეთ და დისტანციურად ემუშავა, მაგრამ ქართველი იყო და იყო აქ.

Before Amy

ნინო თევზაძე, CENN

მე რომ CENN-ს შევეუერთდი, ის ჯერ კიდევ პატარა ორგანიზაცია იყო, პატარა გუნდით.

დაარსებისთანავე განისაზღვრა, ორგანიზაცია რეგიონული ყოფილიყო და თავისი საქმიანობით სამხრეთ კავკასიის ქვეყნები - საქართველო, სომხეთი, აზერბაიჯანი - მოეცვა. ამ მიმართულებას, შეძლებისდაგვარად, ბოლომდე მივყევით.

ოფისში იდეების გენერატორი ძირითადად ნანა იყო. არც თვითონ ისვენებდა და შენც მუდმივად აქტიური უნდა ყოფილიყავი.

მის ხელში ორგანიზაცია მუდმივად ვითარდებოდა. წესებიდან გადახვევა ძალიან არ უყვარდა. თანამშრომლების შერჩევის კარგი უნარი ჰქონდა.

ძალიან უხაროდა, როდესაც ხედავდა, რომ რაღაცას ცვლიდა. ნანა არ იყო ის ადამიანი, რომელიც მხოლოდ საკუთარ კომფორტსა და ინტერესებზე ფიქრობდა.

უნდოდა, ახალგაზრდებისათვის სტიპენდიები დაეწესებინა, რომ მათაც ჰქონოდათ განათლების მიღებისა და განვითარების საშუალება. ვერ მოასწრო.

ძალიან უყვარდა დღესასწაულები. თავისი დაბადების დღე ბავშვივით უხაროდა. ორი თვით ადრე იწყებდა სამზადისს. სტუმრებს სახლში მასპინძლობდა.

ნანა ჩემი დეიდაშვილი იყო. ჯერ კიდევ სტუდენტობიდან თავისი, ყველასგან გამორჩეული სტილი ჰქონდა, განსხვავებული ვარცხნილობა.

ერთი უცხოელი კოლეგა სულ ეუბნებოდა: ემი უაინჰაუსივით გაქვს თმაო. ნანა ღიმილით პასუხობდა: „Amy was After me!“

ცხოველები ძალიან უყვარდა. ლისის ტბაზე ძაღლების თავშესაფარს შვილთან ერთად ხშირად სტუმრობდა. თბილისის ოფისშიც გვყავდა შეკედლებული კატა - პოპო.

ერთი თანამშრომლის ძაღლი სახლში მარტო ვერ რჩებოდა და ოფისში მოჰყავდა ხოლმე. ჰქონდა ამის უფლება.

დასვენებაც აქტიური უყვარდა. სასტუმროში პასიურად ყოფნა არ შეეძლო, ეს არ იყო მისი სტილი.

ამბობდა: „მზეს უნდა ვადმერთებდე, მზე რომ არ იყოს, არაფერი იქნებოდა“.

24/7

ლიდია ქრისტმენი, გერმანიის საელჩო

ნანა ჯანაშიას პირველად CENN-ის ოფისში შევხვდი. მე და ჩემი კოლეგები მივედით, რომ German Development Cooperation-ის და CENN-ის ურთიერთობის საკითხები განგვეხილა. ნანა მაშინვე მომეწონა, ენთუზიაზმით სავსე იყო, პოზიტიურ ენერგიას ასხივებდა. უნიკალური ელემენტური სტილი ჰქონდა. იგრძნობოდა, როგორი მოტივირებული იყო საქმის მიმართ, როგორ გულდასმით ეკიდებოდა მას.

ნანა ჩვენთვის მნიშვნელოვანი საკონტაქტო პირი გახდა საქართველოში. როდესაც სამოქალაქო საზოგადოებაზე გავლენის მოხდენა გვინდოდა, ნანას და მის გუნდს მივმართავდით.

მუდმივი ურთიერთობა გვქონდა. ბოლოს, სწორედ უბედურ შემთხვევამდე ორი კვირით ადრე, დავუკავშირდი, გვინდოდა, CENN-იდან ვინმე გამოეგზავნა ტრენინგზე გერმანიაში, გარემოს დაცვის საკითხებთან დაკავშირებით. ტელეფონით ველაპარაკებოდი, Whatsapp-ით, ფოსტით. ის ალბათ 24/7-ზე მუშაობდა. ძალიან ენერგიული იყო.

ყოველთვის მემახსოვრება. უბრალოდ, დაუჯერებელია, რომ აღარ არის.

„მერე კიდევ როდის ვნახავ“

მაია თოდრია, ნიდერლანდების სამეფოს საელჩო

ნანას სტუდენტობიდან ვიცნობდი, საერთო მეგობრები გვყავდა. ყოველთვის მომწონდა ეს გოგო, ჭკვიანი, მიზანმიმართული. მიხაროდა, როცა შემხვდებოდა ხოლმე, მისგან ოპტიმიზმი და დადებითი ენერგია მოდიოდა.

ძალიან ადრე დააარსა თავისი ორგანიზაცია. მე ნიდერლანდების საელჩოში ვმუშაობ, რამდენიმე პროექტი გვაქვს CENN-თან ერთად გაკეთებული. მათთან ვთანამშრომლობდით, რადგან ვიცოდით, რომ ყველაფერს ისე გააკეთებდნენ, როგორც საჭირო იყო.

საერთო მეგობარმა მომიყვა... გარდაცვალებამდე რამდენიმე დღით ადრე ქუჩაში შეხვედრია ნანა, კარგა ხნის უნახავი. ეს თურმე შვილს უცდიდა. ნანას ძალიან ეჩქარებოდა, მაგრამ ნახევარი საათი მაინც ჩემთან ერთად იდგა ქუჩაში, რომ ჩემი გოგო ენახა: მაინტერესებს, როგორი გახდა, მერე კიდევ როდის ვნახავო.

„თავადაც ბედნიერი იყო და ბავშვებიც“

ნატალი ტეილორი, CENN

2018 წლის იანვარი იყო, CENN-ში გასაუბრებაზე მივედი. ეს ჩემი პირველი სამსახური უნდა ყოფილიყო და ვღელავდი. ჯერ იმან გამაოცა, რამდენად კარგი გემოვნება ჰქონდა ნანას, რამდენად მოდური იყო, შემდეგ კი იმან შემაშინა, რამდენად ცივი გონებით შეეძლო აზროვნება. მისი კეთილგანწყობა დავინახე თუ არა, დავმშვიდდი. მას მერე შვიდი წელი გავიდა, მე ისევ CENN-ში ვმუშაობ.

ჩვენი ბოლო შეხვედრა განსაკუთრებული იყო. 2023 წლის მაისში მოსწავლეებთან ვორკშოფს ვატარებდი. ნანამ შემოგვიარა და გადაწყვიტა, დამხმარებოდა. სათლებს წყლით ავსებდა, ბავშვების დაყრილ პლასტმასის ბოთლებს კრეფდა და გულდიად იდიმოდა. თავადაც ბედნიერი იყო და ბავშვებიც.

ნანა ყოველთვის ასეთი დამამახსოვრდება.

მაქსიმუმის გაკეთება და სხვებზე ზრუნვა

მეგი გამტკიცულაშვილი, CENN

სკოლის მოსწავლე ვიყავი, როდესაც თელავში ერთ ღონისძიებაზე ნანა გავიცანი. ჩვენთან, ახალგაზრდებთან, მოვიდა და ძალიან დიდხანს გვესაუბრა. გამოგვკითხა, რას ვსაქმიანობდით, რა ინტერესები გვქონდა, რომელ პროფესიას ვირჩევდით. მერე ბევრი რამ გვირჩია კიდევ. შეხვედრას უამრავი მაღალი რანგის სტუმარი ესწრებოდა, მაგრამ ნანამ უმეტესი დრო სოფლებიდან ჩასულ ახალგაზრდებს დაგვითმო, რამაც ჩვენზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა.

CENN-ში მუშაობა რომ დავიწყე, უფრო ახლოს გავიცანი. ყველანაირად დამეხმარა, როგორც პროფესიულ, ისე - პიროვნულ განვითარებაში.

იმდენად სჯეროდა ჩემი და ისეთ საპასუხისმგებლო საქმეებს მანდობდა, რომ შემდეგ უკვე მეც ვრწმუნდებოდი საკუთარ შესაძლებლობებში. ამან პროფესიულად ძალიან გამზარდა რეგიონიდან ჩამოსული და გამოუცდელი ახალგაზრდა.

თუ მკითხავთ, რა ვისწავლე ნანასგან, ვიტყვი, რომ ეს არის მაქსიმუმის გაკეთება, სხვებზე ზრუნვა და წვრილმანებისგან ბედნიერების მიღება.

ბანანები ალასკაზე

ხათუნა გოგალაძე, GEO - Georgia's Environmental Outlook

90-იანებში საზღვარგარეთ მაგისტრატურაში მინდოდა სწავლა, ერთ-ერთი ვარიანტი ცენტრალური ევროპის უნივერსიტეტი იყო უნგრეთში. არაფერი ვიცოდი, რა და როგორ გამეკეთებინა. ინტერნეტიც არ იყო. მითხრეს, ნანა ჯანაშიას აქვს ეგ უნივერსიტეტი დამთავრებული და მას ჰკითხო. შევხვდი. ძალიან ბევრი რამ მირჩია. სახლშიც წამიყვანა: რაღაც მასალებს მოგცემო.

მართლა ძალიან დიდი მნიშვნელობა ჰქონია, როგორ დაგაკვალიანებენ. იმის მერე, თუ ვინმეს სჭირდება ჩემი რჩევა, მე მახსოვს ნანას გაკვეთილები და მეც ასე ვიქცევი - ყველას ვეხმარები.

წლების მერე ერთიანი პროგრამით ამერიკაში მოვხვდით ერთად, ალასკაზე. მახსოვს, ბანანები და ნაყინი ვიყიდეთ. რა უნდოდა ალასკაზე ბანანს? მაგრამ... ნანამ მითხრა, წლები რომ გაივლის, გაგვახსენდება, როგორ ვჭამდით ალასკაზე ბანანებს და ნაყინსო.

„ოღონდ დაბრუნდით“

კახა სუხიტაშვილი, CENN

ნანას მართვის საოცარი უნარი ჰქონდა. წლების განმავლობაში ამხელა ორგანიზაციის ხელმძღვანელი იყო და ერთხელაც კი არ მიგრძნია, რომ ჩემი უფროსია. არასდროს უთქვამს ჩემთვის: „კახა, ასე უნდა იყოს!“ ყოველთვის მეკითხებოდა: „კახა, შენ რას ფიქრობ?“ თათბირებზეც სულ ამბობდა: „აბა, თქვენი აზრი თქვით, თქვით, თქვით“...

ახალგაზრდებს რომ დაინახავდა, დაელაპარაკებოდა, გამოჰკითხავდა: რას სწავლობთ? რა გაინტერესებთ? ეუბნებოდა, საზღვარგარეთ ისწავლეთ აუცილებლად, ოღონდ დაბრუნდითო.

რამდენიმე წლის წინ კაჭრეთში CENN ღონისძიებას ატარებდა. ნანა წინანდალში იყო, მე თელავში ვცხოვრობ და მითხრეს: ბარემ გაუარე, წამოიყვანე კაჭრეთშიო, რამე კარგი მანქანა იქირავეო. რა მანქანითაც დავდივარ, იმით წამოვალ-მეთქი. ჩვეულებრივი ოპელი მყავდა. ვიცოდი, ნანას პრობლემა არ ექნებოდა. ნანასთვის მთავარი სულ სხვა რამ იყო.

ნინო სულხანიშვილი

„ეკოხედვა“

როდესაც ნანამ CENN-ის დაარსება გადაწყვიტა, შემომთავაზა, ერთ-ერთი დამფუძნებელი ვყოფილიყავი. დავაფუძნეთ და დავიწყეთ მუშაობა. ნანა გლობალურად აზროვნებდა, მაგრამ იმასაც კარგად ხედავდა, ადგილზე რა იყო გასაკეთებელი; იცოდა, რის მიღწევა უნდოდა და როგორ.

მისი პროექტები სამეცნიერო კვლევებით იყო გამაგრებული. ყოველთვის კვალიფიციურ მეცნიერებს ეძებდა. გრძელვადიანი დაკვირვებებით მიღებულ ცოდნას ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს. ეს ცოდნა ნანამ არა მხოლოდ გამოიყენა, ხალხისათვის გასაგებ ენაზე გადაამუშავა და მოსახლეობას მიაწოდა. ამავდროულად, ძალიან კარგად იყენებდა ახალ ტექნოლოგიებს.

როდესაც ბეთლემის ქუჩაზე ოფისი შენდებოდა, ყველანაირად ეცადა, შენობა იმ ადგილს მაქსიმალურად მორგებოდა, საერთო ხედიდან არ ამოვარდნილიყო. ყველა დეტალზე ფიქრობდა. ზრუნავდა, ოფისი ინოვაციური და სასიამოვნო, კომფორტული ყოფილიყო მათთვის, ვინც იქ იმუშავებდა.

ნუნე სარუხანიანი

„Green Lane“, სომხეთი

2007 წლის გაზაფხული იდგა, ერევნის პატარა ოფისში მივდიოდი, როცა ტელეფონმა დარეკა და ქალმა სასიამოვნო ხმით შეხვედრა მთხოვა, ინგლისურად საუბრობდა. ავფორიქდი, ჩემთვის უცხო ქართული არასამთავრობო ორგანიზაციის ხელმძღვანელი სტუმრად მოსვლას აპირებდა. არც მასზე და არც მის ორგანიზაციაზე ბევრი არაფერი ვიცოდი.

მალევე ნანა ჯანაშია და მისი მოადგილე ჩემს ოფისში შემოვიდნენ, გვითხრეს: სომხეთის გარემოსდაცვით და სოფლის მეურნეობის ინსტიტუტებთან გვინდა შეხვედრაო.

იმდენად დავიბენი, ვერც გავაცნობიერე, როგორ დავიწყე (უჩვეულო ენთუზიზმით) ჩვენი ორგანიზაციის შესახებ ლაპარაკი: როგორ შეიქმნა, რას აკეთებს... ვუთხარი, რომ ძირითადად სოფლის მეურნეობის კუთხით კონსულტირებაზე ვართ ორიენტირებულები და მხოლოდ რამდენიმე მცირე კვლევა გვაქვს გაკეთებული, რომ ჩემთვის ძალიან დიდი პატივი იქნებოდა მათთან თანამშრომლობა, მაგრამ რამდენად გავამართლებდი მათ იმედებს? ნანამ იგრძნო ჩემი ორჭოფობა, ხელი მხარზე დამადო და დამარწმუნა: კარგად ვითანამშრომლებთო.

ერთ კვირაში CENN-ის ქსელის წევრი გავხდით. მხოლოდ მერე გავიგე, რომ ჩვენ გარდა ბევრ სომხურ არასამთავრობო ორგანიზაციას ესტუმრნენ და გადაწყვიტეს, CENN-ის წარმომადგენელი სომხეთში Green Lane ყოფილიყო.

სამი წლის განმავლობაში ვიყავით პარტნიორები ევროკავშირის დაფინანსებულ პროექტში - „მიწის დეგრადაციის ტენდენციების დინამიკა ტრანსსასაზღვრო მდინარის აუზებში“. ეს პროექტი განხორციელდა სომხეთში, საქართველოსა და აზერბაიჯანში.

ნანამ ჩემზე და ჩემს ორგანიზაციაზე განსაკუთრებული გავლენა მოახდინა. თავისი კეთილგანწყობით ჩვენც და ათასობით სხვა ადამიანსაც დიდი სამყაროსკენ გაუხსნა გზა, გვასწავლა, რომ მხოლოდ ერთობლივი ძალისხმევით შეგვიძლია, გავხადოთ ჩვენი ცხოვრება და მთელი კაცობრიობის ჰაბიტატი პლანეტა დედამიწა უკეთესი, უფრო მწვანე, უფრო კეთილი.

იგი გვამხნელებდა, აფასებდა ჩვენს შრომას და ყველგან და ყოველთვის აღნიშნავდა ამას. ხანდახან მეუხერხულებოდა, ვფიქრობდი: ამ სფეროში ახალბედა ვიყავით და არ ვიმსახურებდით ასეთ ქებას, რომ ნანა აჭარბებდა ჩვენი შეფასებისას, მაგრამ გულში მაინც გვიხაროდა და ვცდილობდით, ყველაფერი გაგვეკეთებინა, რომ ეს ქება მართლაც დაგვემსახურებინა.

წლების განმავლობაში ჩვენი შესაძლებლობები გაფართოვდა. ნანასთან და CENN-ის პროფესიულ გუნდთან მუშაობით თანდათან დავიხვეწეთ და ერთად ბევრი რეგიონული პროექტი განვახორციელეთ. გავხდით უფრო დამოუკიდებლები და უფრო კვალიფიციურები. Green Lane-ს უკვე ბევრი ორგანიზაცია სთავაზობდა თანამშრომლობას. ყოველი ახალი შემოთავაზების სიხარულს ნანას ვუზიარებდი. ისიც ბავშვივით ხარობდა.

ნანას, CENN-ის და Green Lane გუნდის ერთობლივი ძალისხმევით ერთ-ერთი წამყვანი ორგანიზაცია გავხდით სომხეთის სოფლის მეურნეობისა და გარემოს დაცვის სფეროში. დღეს ორის ნაცვლად რამდენიმე ათეული თანამშრომელი გვყავს. დავაარსეთ მწვანე სასწავლო ცენტრები კოტაიქის, ტავუშის, შირაკის რეგიონებში და ყველგან ვგრძნობთ ნანას ყოფნას. როდესაც ვგეგმავ მნიშვნელოვან პროექტს ან ინიციატივას, ყოველთვის ვფიქრობ, რას გააკეთებდა ნანა ამ სიტუაციაში.

მიხარია, რომ ვაგრძელებთ თანამშრომლობას CENN-ის გუნდთან, მათ შორის, ნანას მეუღლესთან - ლორან ნიკოლთან, რომელიც ორგანიზაციას ნანას უდროო გარდაცვალების შემდეგ ხელმძღვანელობს. ვხვდებით ნანას ვაჟს - ლეონს. ყველას გვიხაროდა, როცა ის დაიბადა. ახლა დიდი ბიჭია და მის თვალებში ირეკლება ნანასეული სითბო და სიყვარული ბუნებისა და ადამიანების მიმართ.

ტავუშის რეგიონში მწვანე სასწავლო ცენტრის გარემოსდაცვით განყოფილებასა და აუდიტორიას ნანა ჯანაშვიას სახელი დავარქვით. ეს სფერო ძალიან შეესაბამება ნანას შინაგან სამყაროს. უბრალოდ, არ მინდა, რომ ის ჩვენგან შორს იყოს. მას ვერასოდეს დავივიწყებ...

ნანა ყველასთან იყო, ვისაც მხარდაჭერა, თანამშრომლობა, სითბო და პოზიტიური ატმოსფერო სჭირდებოდა.

ღმერთმა, რომლისაც ასე სწამდა ნანას, ყოველთვის ნათელში ამყოფოს მისი ნათელი სული.

ძვირფასო ნანა, ძალიან გვენატრები.

სანამ ისევ შევხვდებით...

ნინო გაფრინდაშვილი

CENN

ჩვენ CENN-ში მხოლოდ ხელფასისათვის არ ვმუშაობდით: ვიცოდით, კარგ საქმეს ვაკეთებდით. ნანა იყო ამის სტიმული და მაგალითი. ხალხის სწორად შერჩევა შეეძლო, ყველას რაღაცას ასწავლიდა, მეც ძალიან ბევრი რამ ვისწავლე მისგან.

ქედაში როცა ვმუშაობდი, ყოველთვის ჩამოდიოდა. აჭარა ძალიან უყვარდა, ზღვის გამოც, მთის გამოც. ამბობდა: პენსიაში რომ გავალ, აქ გადმოვსახლდებიო. საერთოდ, სხვა ადამიანი ხდებოდა აჭარაში.

რეგიონებში პროექტის განხორციელებას რომ გეგმავდა, ჯერ ჩავიდოდა, ხალხს შეხვდებოდა, დაელაპარაკებოდა და მერე წერდა პროექტს. ხალხთან შეხვედრის შემდეგ უამრავი იდეა გაუჩნდებოდა ხოლმე.

პროექტებს ყოველთვის თავად წერდა, მაგრამ ჩვენც ჩართულები ვიყავით. გვასწავლიდა, რა როგორ უნდა გაგვეკეთებინა.

თითქოს გრძნობდა, რომ მერე ჩვენ მოგვიწევდა ამის კეთება.

„არსებობს მიზანი და დაუღალავი შრომა“

ლია ახობაძე, ნანას დედა

რა უნდა თქვას ან დაწეროს დედამ შვილზე, რომელიც აღარ ჰყავს?! მაგრამ არ ვიქნებოდი მართალი, თუ არაფერს ვიტყოდი ნანიკოზე, რომელიც არა მხოლოდ შვილი, დედაც იყო ჩემი, თავისი დიდი სიყვარულითა და მზრუნველობით. ის ხომ ჯერ კიდევ ექვსი წლისა ლექსად მეუბნებოდა, გიყვარდესო: „ცა, სამშობლო და პატარა ნანა“. დამნაშავე ვიქნებოდი ნანიკოს წინაშე, რომელიც ასე უცბად და უცნაურად გაქრა სამშობლოდან ძალიან შორს.

და ყველაფრის მოწმე ლეონიკოს, რომელსაც სიცოცხლის ბოლომდე გაჰყვება საშინელების განცდა, მაშინ უთქვამს: ალბათ, ნანიკოს არ უნდოდა, დაბერებულიყო.

როცა ყველაფერი დამთავრებულა და ცაზე ცისარტყელა გამოსახულა: ცისარტყელა გვანიშნებს, რომ ნანიკო ახლა სამოთხეშიაო, - ესეც ათი წლის, უკვე დაობლებული, ლეონის სიტყვებია.

არ ვიცი, ნანიკო, ახლა სად ხარ, მაგრამ რამე თუ არსებობს, თუ არსებობს სამოთხე, შენ აუცილებლად იქნები იქ შენი არაჩვეულებრივი თვისებების გამო, იმ დიდი სიკეთის გამო, რომელსაც უხვად გასცემდი. მაგრამ შენი ლეონიკოსთვის, რომელიც ათი წლის ასაკში (ასე პატარა) დააობლე, ეს დიდი ნუგეში ვერ არის; იმ ლეონისთვის, რომელიც ნატრობს, სიზმარში მაინც გნახოს; რომელიც ვედარასოდეს გიყიდის ბრჭყვიალა საათს, როგორც გპირდებოდა, ვედარასოდეს იტყვის ბედნიერების განცდით: ერთად! ერთად! ახლა რა უყოს ლეონიკომ თავის სევდასა და მოწყენილობას, ჯერ კიდევ ძალიან პატარას ასე რომ აწუხებდა. ლეონიკომ მონატრების ხაზი უკვე გადაკვეთა, როგორც ჩანს, ძალიან ადრე.

ბავშვობის მოგონებები - ტკივილიც და სიხარულიც - ძლიერია და წარუშლელი: ყოველივე ამის შემდეგ უცნაურად მენიშნა ჩვენი ერთად ყოფნის ბოლო დღეები. ნანიკო ძილის წინ ლეონიკოს გვერდით მიუწვა (ლეონი დედის გარეშე არ იძინებდა), და როცა მე ოთახში შევიხედე, ნანიკომ ცხოვრებაში პირველად გაიხსენა და მითხრა: იცი, დედა, ახლა ლეონს იმ მელოდიას ვუმღერი, შენ რომ ძილის წინ მიმღეროდიო.

მე კი, რომელსაც არც სმენა მაქვს და არც ხმა, რაღაც მელოდიას, ჩემ მიერ შეთხზულს, ვუმღეროდი ხოლმე ჯერ ლელას, მერე - ნანიკოს.

ნანიკომ ისიც გაიხსენა (ესეც უცნაურად მეჩვენება ახლა), სულ პატარას ფუსუსუნას რომ მეძახდიო. რას ნიშნავსო, - მეკითხებოდა მაშინ. არ ვიცი, ნანიკო, არაფერს! ასე გეფერები, ჩემო საყვარელო-მეთქი, - ვეუბნებოდი.

ნანიკო გამორჩეული და განსაკუთრებული დედა იყო; და როგორც ლეონი, CENN-იც მისი შვილი იყო, მისი პირმშო.

შენ კი, ჩემო პატარა ლეონიკო, აუცილებლად გეხსომება (უნდა გახსოვდეს) ნანიკოს არაჩვეულებრივი თვისება, ყოველი დღე დღესასწაულად ექცია ყველასთვის, განსაკუთრებით კი - შენთვის.

ნუგეშად დაგრჩება შენი ფერადი დედიკოს მუდამ ღიმილიანი სახე და ის ქრესტომათიული სიტყვები, რომლებიც დაგვიტოვა ჩვენ ყველას, უპირველეს ყოვლისა კი შენ, ჩემო პატარა: „არ არსებობს წარმატების ფორმულა, არსებობს მიზანი და დაუღალავი შრომა“, რომლის მაგალითი თავად იყო. და კიდევ: „მუდამ ვიყოთ ცვლილებებისკენ სწრაფვის მაგალითის მიმცემი“, - დაიმახსოვრე და შეასრულე.

ეს იქნება შენი ნანიკოს ყველაზე დიდი ბედნიერება.

ნანა ჯანაშია / Nana Janashia

25.06.1972 – 17.08.2023

1994 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბიოლოგიის ფაკულტეტი, ეკოლოგიის განხრით.

1997 წლიდან მუშაობდა ცენტრალური ევროპის უნივერსიტეტის გარემოს დაცვის პოლიტიკისა და მეცნიერების დეპარტამენტში. 1993 წლიდან იყო თსუ ბიოლოგიის ფაკულტეტის ეკოლოგიის კათედრის მეცნიერი თანამშრომელი. 1997 წლიდან - Caucasus Travel LTD-ს კონსულტანტი გარემოსდაცვით საკითხებში. 1994 წლიდან იყო „ველური ბუნების შენარჩუნების ქართული ცენტრის“ მდგრადი განვითარების პროგრამის კოორდინატორი, 1998 წლიდან - Acta Consultants Georgia-ს მენეჯერი.

1998 წელს დააფუძნა კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელი (CENN) და სიცოცხლის ბოლომდე იყო მისი აღმასრულებელი დირექტორი. ამ 25 წლის განმავლობაში ორგანიზაციამ 300-მდე მნიშვნელოვანი გარემოსდაცვითი პროექტი განახორციელა კავკასიის რეგიონში.

დაიცვა მანჩესტერის უნივერსიტეტის მაგისტრის ხარისხი თემაზე: „ეკოტურიზმი და მისი განვითარების პერსპექტივები საქართველოში“ (1997). გამოქვეყნებული აქვს ნაშრომები: „ეკოტურიზმი საქართველოში: მნიშვნელობა და პერსპექტივები“ (1998), „ახალი ამბები საქართველოდან“ (ლონდონი, 1998), „მდგრადი ტურიზმის განვითარება საქართველოში“ (1998), „საქართველოს დაცული ტერიტორიების სისტემა“ (1998).

დაიღუპა ლას-გალერასში (დომინიკელთა რესპუბლიკა), სადაც ოჯახთან ერთად ატარებდა შვებულებას, მეხის დაცემის შედეგად.

In 1994, Nana graduated from the Faculty of Biology at Tbilisi State University with a degree in Ecology.

Her professional journey began even earlier: from 1993, she served as an ecology research associate at the Faculty of Biology of Tbilisi State University. From 1997, she worked at the Department of Environmental Policy and Science at the Central European University. In the same year, 1997, she became an environmental consultant for Caucasus Travel LTD. In 1994, she became the coordinator of the Sustainable Development Program at the Georgian Center for Wildlife Conservation, and in 1998, she took on the role of manager at Acta Consultants Georgia.

In 1998, Nana founded the Caucasus Environmental NGO Network (CENN) and served as its Executive Director until the end of her life. Over 25 years, under her leadership, the organization implemented around 300 impactful environmental projects across the Caucasus region.

She earned her master's degree from the University of Manchester with a thesis titled “Ecotourism and its Development Prospects in Georgia” (1997). Her published works include: “Ecotourism in Georgia: Importance and Prospects” (1998), “News from Georgia” (London, 1998), “Development of Sustainable Tourism in Georgia” (1998), and “The System of Protected Areas of Georgia” (1998).

Nana tragically passed away while on vacation with her family in Las Galeras, Dominican Republic, after being struck by lightning.

Pg.4

A Girl from Buba Gorge

Nino Chkhobadze, Green Movement of Georgia

When I first met Nana, she was in her third or fourth year at university. We were ecology postgraduates at that time, and our fellow undergraduates had become very close to us—we all shared the same interests and passion. We held our summer fieldwork at Mamisoni. It was 1989, a time of growing political unrest, and we decided to take the students to Racha for an extended stay.

From that place—Mamisoni, from Buba Gorge—I remember Nana... We traversed the place, walked through every gorge, and stood at the headwaters of the Rioni River. We took samples, made herbaria, and collected mushrooms. I remember us trying to identify them, learning as we went.

There were no comforts or facilities at all, but we didn't mind. Beautiful surroundings more than made up for it. Whenever we wanted to swim, we would simply make our way to the nearby waterfall.

In the evenings, we would talk about films, about ideas, about life.

Nana was open-hearted and peaceful—she never sought conflict. She always brought people together, and in the years that followed, she kept in touch with every single person who had shared that time with her.

Later, I became a minister. Nana and Laurent came to see me and spoke about their idea to establish CENN.

At the time, a number of major initiatives were underway—projects like Baku-Ceyhan and Baku-Supsa were being implemented, and environmental legislation was being drafted....There was active cooperation between the government and the non-governmental sector.

In 2010, when I was no longer serving as minister, an issue emerged to abolish the Ministry of Environmental Protection. That is when Nana stepped forward and took the lead of the non-governmental sec-

tor. Thanks to her tireless efforts, hearings were organized in Parliament. We stood together, and we convinced the government not to go through with the decision. The ministry was not abolished!

Despite every effort, though, the ministry was abolished in 2017. At that moment, I even reproached Nana, wondering why she hadn't spoken out louder when the ministry was being dismantled. But events unfolded so quickly, we simply didn't have time to mobilize.

As far as I know, she was even offered the position of minister—but she firmly declined.

Pg.6

Wedding in the 90s

Laurent G. Nicole, Nana's husband

In 1993, I founded my own engineering company, and not long after, I had to travel to Georgia.

I met Nana in 1998. At first, it was work that brought us together, but then we fell in love.

Back then, we had a small apartment on Belinsky Street. We lived in one room, and the other served as our office. Later, we moved to Chonkadze Street.

We got married in 2000. We had wanted to marry earlier, but there was no Swiss embassy in Georgia at that time. The paperwork had to travel a long route—first to the Ministry of Foreign Affairs, then to the Georgian embassy in Moscow, and finally to Switzerland.

When we decided to live together, she told me: "Cooking isn't really my thing—nor is housekeeping, washing, or ironing." I said, "Okay." It didn't make much difference to me anyway; I'd been used to doing all that since childhood.

Nana was forty when we started thinking about having a child. She even quit smoking five years earlier in preparation. Leon was born on September 29, 2012, exactly five minutes before midnight.

Nana always took it upon herself to organize our son's birthday parties. Leon's birthday was never ordinary or like any other—each year celebrated in a new place, each setting even more imaginative and memorable than the last. At times, the cake would be shaped like the Earth; at others, it would explode with surprises like magic...

Nana could have lived in Switzerland, so why didn't she? Because she cherished her country, she loved CENN and believed in its mission. Nana had a unique charisma and talent to draw the right people to her. I don't have that kind of presence. She had connections with people in power and never hesitated to raise her voice when she saw wrongdoing.

She was an easy person to be around—warm and comfortable—but firm at that. There was a time when we argued a lot as we had different views on many things. We used to 'break up' every two hours, but five minutes later, we hardly remembered the argument. Some people, once angry, may hold onto it for a decade or more. But not Nana. If she got upset, it lasted five minutes—no more.

She was very sensitive and kind, always trying to avoid conflict.

Someone once told me Nana was eccentric. But Nana was not eccentric. She was just different, but steady and grounded at that. Yes, she adored jewelry, but never anything with precious stones. The only gold jewelry she wore was our wedding ring; everything else was silver. I have a close friend who comes from five generations of jewelers and works with diamonds. One day, we were sitting together when he looked at her hands and said: "Look, a diamond like that would look beautiful on you." But Nana didn't want a diamond ring.

Getting Nana to part with her computer or phone was nearly impossible—no matter where she was, they were always within reach.

I don't think any of her friends or colleagues ever heard her say the words, "I'm tired." But she told them to me. In the quiet of the evening, she would turn to me and say, "I'm tired."

Pg.8

Colourful and Diverse

Karlo Amirgulashvili, biologist

I was 17 at the time. It was a particularly challenging period—the uneasy transition between the Shevardnadze and Saakashvili administrations. Back then, I was the only person in the Kakheti Region running an environmental NGO. We were just a group of idealistic young people opposing illegal logging. It was a time when nothing came easily, and even printing a simple booklet was a challenge. That's when Nana came to us with all her groundbreaking ideas, progressive trainings, and seminars. For that period, her approaches were nothing short of revolutionary and we listened to her with bated breath, thinking: "How is it even possible to talk about this out loud?"

That's how our friendship began... Her honesty was remarkable, always straightforward and sincere in her remarks—a quality both rare and deeply valuable in any friendship.

Nana was a colorful soul, and she appreciated color in everything—in the diversity of the country, in the richness of the landscape, in the variety of people. She truly believed that diversity is a kind of wealth, a source of strength and beauty.

She used to say: **"Let's not revolve around just one thing; let's be diverse, in both our work and our relationships."**

Despite the age difference, she was open with everyone. Once we were visiting the USA. They were serving us only vegetarian food. After a while, she noticed I was starting to struggle without meat. She leaned over and whispered, "Come on, let's sneak out." And just like that, she took us to get burgers.

If she saw that you had independent thinking – ideas grounded in both European and Georgian values - she would be the first to support you and lend a hand. She helped me many times, too. She had an extraordinary intuition for people, and I can't recall ever seeing her wrong about someone. She recognized potential in many of the young people

around me and did everything she could to support them, too. That kind of encouragement meant a lot at the time. It was what kept many of us from giving up and leaving our country.

She would instill faith in you, and she would do it in a subtle, gentle way, almost without you noticing.

Whenever I said, “This won’t work,” she would say, **“If you truly believe this is right, then fight for it in every possible way and see it through to the end. Don’t expect someone else to take over, do what you need to do.”**

Pg.10

A Friend from the School Desk

Nino Shavgulidze, CENN

I had known Nana since the eighth grade at school – we both attended the First Experimental School of Tbilisi. After graduation, we grew even closer. She was what you’d call a soulmate – someone you search for all your life and then one day, you find them right beside you... Whether it was politics or something else, we shared the same values, the same beliefs. We both supported the national movements of the time, and we even went to rallies together as classmates. That sense of connection – of truly understanding one other – stayed with us through all the years that followed.

Nana had a sharp, technical mind – logical and structured. However, she was just as gifted in the humanities. She spoke Georgian, English, and Russian fluently, and had a little grasp of French too.

She loved dancing immensely. When we were younger, she could dance through the night without ever seeming to tire.

She was always the one to take the initiative – the organizer, the driving force behind everything. And she didn’t just take on that role; she embraced it with great pleasure and did it exceptionally well.

She was different. She was one of a kind, who never followed the

crowd and could not be confused with anyone else. She was warm and deeply compassionate. If she ever saw someone being treated unfairly, she would always step in to defend them.

After university, she continued her studies in Budapest. When she returned, she came back much stronger and more confident.

In the last years, Nana often said: “I want to change people’s lives for the better.” These weren’t just words – she meant them and she lived them; she did everything in her power to make that vision a reality, and in doing so, she truly changed the lives of many young people. She trusted people immensely. She tried to see only the good in people, to believe the best about them. Many told her, “You believe in me more than I believe in myself.” I was one of them. I remember telling her once, “Do you really think I can do anything? You will end up sending me into space without a spacesuit.” She would laugh and say, “I know you can.” That faith gave me strength and incentive to keep going.

She always thought big, focused on the bigger picture, and encouraged others to do the same.

She dreamed of spending her old age by the sea. She loved the sea and the sun; she could never resist the pull of the sea, and couldn’t stay away from the beach for long.

We were friends, and we always stayed in touch outside of work. Even on her last day, we exchanged photos and impressions.

I miss her so much...

When something important happens, my first instinct is still to tell her... but she’s no longer here...

Pg.12

Nana's Presence Turned Every Moment into a Celebration

Tamar Mtvarelidze, CENN

It's hard to write about a friend in the past tense. The first feeling that comes is one of regret that you weren't there more, didn't hold on tighter, didn't cherish them more, didn't show how much they meant in your life. Sadly, we often realize too late how precious every shared moment is.

I met Nana when I was a student, in the late 1990s, as we were heading for Budapest to study. From the very beginning, she stood out – not just for her appearance, but for her cheerful, carefree spirit. It's no exaggeration to say she had a childlike enthusiasm and endless curiosity about life.

She was lively and swift in everything, whether it was work or leisure. At the institute, she was always the first to complete the assignments, and she was one of the best students in our program.

I still don't know how we managed to have so much fun during our intense study period in Hungary. She loved dancing, and she was good at it; she could spend the entire evening dancing.

Reflecting on those years, I can say with confidence that Nana had an inherent talent for bringing people together and building strong, united teams. She had an incredibly light, humble, and joyful presence in her relationships. She would often say, "I love people so much." And it was true – nothing made her happier than caring for others, offering support, and simply being there when someone needed her. More than anything, Nana had a rare gift for seeing and nurturing people's potential. I think that was her mysterious power – her quiet magic to see the strengths in anyone. She believed in your strengths more than you dared to, consistently raising her standards to push you to grow. Through her powerful example and approach, Nana was a true teacher who gave genuine inspiration to everyone around her, especially to the younger generation.

Nana loved creating a warm, welcoming atmosphere for people; joy followed her wherever she went; her presence made every ordinary moment a celebration.

I miss her deeply – as a person, a friend, a mentor...

Pg.14

Camp for the Future

Natela Lagurashvili, GIZ

I was 16 when I first met Nana. I attended a CENN youth camp, where I met individuals working on environmental issues that strongly resonated with me. That experience inspired me to start an eco-club.

At that time, Krtsanisi Forest Park had no official status, and it was completely unfenced. CENN reached out and said it was an important issue worth pursuing. Together with my eco-club, I launched a campaign to put the issue in motion. Nana attended every event. She had a deep affection for Krtsanisi Forest Park and saw its potential for development.

I always remember how much she believed in young people. This was no small gesture—it carried real meaning. She even offered me a job.

Every morning, when I went into the conference room to pour myself a coffee, Nana would walk in and ask: "How are you doing?"

I was just 20 at the time, but no matter how serious the task was, she trusted me completely. She even involved me in drafting a major project, which meant a great deal to me.

If there was something you were eager to learn, she would find a way to make it happen. And if something was troubling you, you could talk to her – she was always there to listen.

She loved youth camps. I organized many, and Nana took part in virtually every one. She would show up, meet the kids, and talk to them. She saw young people as a driving force capable of changing the world. She'd send you a friend request on Facebook. She never made you feel

like she was ‘Nana Janashia’ – never too distant, never too important, never too busy to make time for you.

Nana left a deep impression on everyone around her. She always used to say: **“Anything is possible. Hard work pays off. No matter how unfair life may seem, if you work hard, it will eventually pay off.”**

Pg.16

Chocolate on the Table

Rezo Getiashvili, CENN

You simply couldn’t help but love her. Whenever you went to a business meeting, she would greet you with a smile and hand you a piece of chocolate: “It’ll give you energy — you need it.”

And in the morning, there would always be a piece of chocolate waiting on the table.

Once, I also left a small white bear on her table, and it stayed there for a long time afterward.

We loved her, but Nana loved us even more. Or maybe it was the way she was wired – too open and free to ever hold back her love, who made it her mission to care for others, to think beyond herself. We’re all human – we all have our struggles – and somehow, Nana knew each of ours. She tried to help us, searching for solutions, offering support, always trying to find the best path forward for each of us.

Nana believed in us. There were rules that we had to follow. But there was a nearly limitless degree of freedom that we all enjoyed. Freedom was, in fact, the primary demand she made of us. She understood that without freedom, there could be no opportunity, no ideas, no goals, no decisions, no courage. We were free even when our ideas clashed. And even when she challenged or contradicted us, we always had her full support. She let us follow through on our bold, sometimes risky, but honest ideas. For Nana, the word different was more than a compliment – it was an ideal. She valued the world, nature, and people

precisely for their diversity and for what made them different. Maybe that’s why she felt so close to everyone and everything around her.

She was incredibly brave, and just as brave as she was, she was equally humble. No matter how busy her schedule, she would rearrange it in a heartbeat if you needed her, even for the smallest thing.

She carried a deep well of positivity and radiated joy wherever she went. She loved bright colors. Black and gray felt too gloomy, too pathetic for her spirit. In her eyes, people were born with huge colorful wings, and those wings should never be weighed down by burdens, whether real or imaginary. She believed you had to be successful, but most importantly, you had to be well. And for that, she constantly dreamed up something – evening gatherings, trips, walks – anything to lift our spirits and remind us of the beauty of life.

The goal was everything to her, and she could stay driven by a single purpose for years. However, if even the smallest injustice appeared on the horizon, all kinds of goals would lose meaning in an instant. Nothing was worth compromising her values for; she would rather walk away and slam the door behind her than accept anything less than right.

She worked tirelessly. She was a good writer and made a real effort to teach others. She was also an editor, a proofreader, and an interpreter. Her guiding principle was quality, non-negotiable and uncompromising. She could have the text pulled back from the printing house at the last minute.

Nana was a lifelong learner and appreciated everyone she learned from. She held her teachers close to her heart, considering them among the dearest and most important people in her life. But it was young people she cherished most. Nothing made her happier than hearing the voices of the next generation. In those moments, she lit up like a child, unable to hide her emotions and justifying herself by saying that it was young people who gave her the energy to keep going.

I think I’ve come to understand the secret that Nana knew: If you want a better society, a better country, a happier life, a greener planet—and

of course, “quality”—you have to start by becoming a better version of yourself, not better than others, but better than the person you were yesterday. That takes a lot of effort, energy, and immense willpower. And if I’ve managed to become even a slightly better version of myself, it’s all thanks to Nana and the enduring inspiration of a few rare others like her.

Pg.18

20 Years Ahead

Nino Zambakhidze, Georgian Farmers’ Association

I met Nana in 2012, the year I became the chairwoman of the Georgian Farmers’ Association. It was from her that I first learned what a green economy truly meant: how agriculture could be developed without harming the environment.

Nana worked relentlessly, day and night, to breathe life into this vision and bring the entire field to the level it has reached today. She helped countless individuals, and even the state itself, adapt to international standards. Back then, Georgia had very little awareness of these concepts. But Nana had a strategic vision; she understood what the country would need in 20 years down the line. I used to joke with her: “What you say today holds a foresight others could build a business plan around— it’ll be in demand in a decade.” When discussing a topic, she would approach it with such depth that I often wondered how she could hold so much knowledge in her mind.

Neither she nor I ever missed an important meeting. Sometimes, we would meet four times in a single day. I think that was another reflection of her humility; she was always present, and everyone could reach her.

She was deeply in love with her country – charismatic, exceptional, with an amazing gift for communication. She had a way of captivating everyone around her.

I can’t remember a single person in need whom Nana didn’t try to help.

What stood out most was her determination. She could stay focused on one issue for years. She would plan something with one minister, and just as progress was taking shape, that minister would be replaced, and she would start all over again with the next.

The latter would be replaced too...and when it happened again – and again – Nana still never gave up.

Pg.20

Nana Was the Face of a Free Spirit

Eka Asatiani, Plasticwatcher.ge

I still can’t bring myself to speak about Nana in the past tense, and I don’t think I should. I still feel her powerful, loving presence; she continues to fill me with love, give me strength, and inspire me with her sense of freedom. Now more than ever, I realize how lucky I was that life gave me the joy of being her friend. It’s rare to meet someone as truly free as Nana. It’s hard to be as genuinely happy for someone else’s success as she was, to be so free to praise a friend, to express love and respect so openly. She gave generously, stood by you, and cared deeply. I can’t think of anyone else as patriotic as Nana, a true champion of her homeland and a tireless fighter for its European future.

That’s why Nana is my greatest loss and pain, and she marks the milestones in my life: first, when I admired and respected her from afar; then, when she became my friend, making me stronger and more confident; and now, when she continues to inspire me from beyond.

I love you so much, Naniko – my dear, kind, loyal, and endlessly generous Naniko!

Pg.22

Paintings

Oleg Timchenko, artist

Nana had a deep appreciation for painting. She regularly visited exhibitions and often bought artworks. Once, at a non-commercial exhibition I held, I displayed a large painting, perfect for a gallery, but impractical to hang at home. Nana immediately noticed it and said, "I'm buying this." It was quite a risk. She was drawn to unconventional, modernist art – paintings that challenged the usual.

When Nana passed away, her mother sent me a lot of photos to choose from for her portrait.

There wasn't a single one where she wasn't smiling... so that's how I drew her.

Pg.24

Full of Beautiful Chaos

Helena Bedwell, Bloomberg

My 27-year friendship with Nana was not just about sharing joy and pain. In one way or another, she was part of almost every decision I made during those years. "You are cool!" – she would call out in that unmistakable voice of hers that sounded like the birdsong on the happiest day. Someone once said that Nana was like an exotic bird or flower. I couldn't agree more – a bird or a flower, vibrant and rare, she shone even in the grayest, coldest moments.

It's like I've lost my person – my emotional anchor, the one who cared. I need her now more than ever. Her story ended too soon. But I know I'll see her again one day, and when I do, I'll ask: "How could you leave me like this?" People tell me I should let you go, but I can't. "That's something you should tell me, Nana."

I want her to know she never truly left – I still feel her presence every-

where– among them, in the place where the olive tree I planted in her name grows.

Nana was a friend who stood by me when I was staring death in the face. "Girl, don't leave me... I don't know what I'd do without you," she texted me. And she meant it – she did everything she could to help me, alongside my family and friends.

Nana's life was full of beautiful chaos, but you'd never know it from looking at her. She always tried to look towards the light and taught me how to look at life from its brighter side. She loved my style, my colorful outfits, my recycled fashion. That's why the gifts I gave her made her so happy. She wore them with pride and joy.

Those of us who loved Nana so deeply find ourselves thinking the same thing - she belonged in crowded halls, where life pulsed and vibrated... she was meant to be surrounded by people... always... never alone. But life is like a river: it carves its own path and in the end, flows where it is destined to, not where we want it to.

Pg.26

Huge Responsibility

Giorgi Orkodashvili, USAID

I first met Nana in 2013, when I was still in school. I participated in competitions, and Nana arrived in Telavi to attend one of the award ceremonies.

Back then, I had started a student club at school, and Nana was always there to support us. Later, I went to the USA to continue my studies, and upon returning to Georgia, I was offered an internship at CENN. I ended up working there for six years. Thanks to Nana, I was happy to go to work each morning. I learned so much from her.

Above all else, Nana was a people-oriented person, committed to those around her.

I still remember what she told me when I became a project manager: **“Leadership is a huge responsibility – not just about managing tasks, but people too. Work can always be improved or fixed, but broken relationships are much harder to repair.”**

Pg.28

A Strong Leader

Islam Mustafayev, “Ruzgar” Environmental Public Union, Azerbaijan

Nana Janashia played a pivotal role in shaping the environmental movement, especially in the South Caucasus.

In the post-Soviet space, where complex socio-political dynamics never ceased to unfold, her focus remained unwavering: building a strong environmental movement and drawing attention to urgent ecological challenges across the region. Between 2001 and 2016, we implemented ten joint projects with CENN, addressing a wide array of issues, from the protection of the Mtkvari and Araks rivers to the efficient use of water resources, combating land degradation, climate change, ecomigration...

Nana was a strong, inspirational leader. In every collaborative effort, she took on the most difficult tasks herself, thereby instilling a sense of responsibility in others.

The projects she implemented and the ideas she championed will remain relevant for a long time to come.

Pg.30

I Gave Her the Name

Lela Janashia, Nana’s sister

Nana was more than a sister to me—she was my closest and dearest friend. Living without her is incredibly hard. Even putting these memories into words brings pain.

I remember the day she was born so clearly; I was already grown up.

It was I who named her. She loved her name. “It rhymes beautifully with our last name,” she used to say. She liked our last name, too: well-known and resonant. I even gave her a nickname – Naniko. We called her ‘Naniko’ at home, a tender family nickname that held all our affection for Nana.

Naniko was a lovely child with a charming character, which, naturally, drew many friends to her.

We both adored our father, Rezo, who was a truly exceptional person: a deeply educated, forward-thinking man with progressive ideas, and gentle to his core. He passed away too soon, and both of us grew up wanting to be like him. We used to playfully argue: “I take after him more!” – “No, I do!” But the truth is, in both appearance and character, it was Nana who resembled him more.

I never liked dolls; I preferred teddy bears, and so did she: she always played with the same toys I did. Neither of us cared much for housework. We loved being outside, playing with rubber bands in the yard, gossiping with girls... She enjoyed it all.

She was rather self-critical. She never liked the way she looked, or anything else about herself. She often said, “I’m not good at writing.” But the truth is, she was good at everything. She just never let herself feel fully satisfied with what she did.

Nana turned out to be the more purposeful one between us. I had a broader, more general education, and she often came to me with questions. We complemented each other beautifully. When she went to

study in Hungary, she returned a completely different person, clear in her vision and determined in her path. “That’s where I learned how to work,” she would say. Nana belonged to a different generation, shaped by new ideals.

She was no longer very young when Leoniko was born. When a woman becomes a mother later in life, motherhood can turn into something almost fanatical. Naniko would sometimes say, “I don’t want to work anymore, I just want to raise my child.” But that phase didn’t last long. Her purpose pulled her back.

She loved to travel, and she often did. But over time, the thrill of traveling began to fade... She had seen so much of the world, yet one place held her heart more than any other: Istanbul. She called it the capital of the world.

Nana was never indifferent. She cared deeply and was especially concerned about what was happening in her own country. She was not involved in politics, but she worked tirelessly to make things better. She could have easily lived abroad and worked remotely, but she was Georgian through and through, and she stayed because this was where she belonged.

Pg.32

Before Amy

Nino Tevzadze, CENN

When I joined CENN, it was still a small organization with a few staff members.

From the very beginning, it was decided that CENN would be a regional organization working across the South Caucasus, encompassing Georgia, Armenia, and Azerbaijan. We’ve stayed true to this path ever since, faithfully and with as much commitment and integrity as possible.

Nana was the creative engine, the main generator of ideas in our of-

fice. She never paused, and working with her meant staying constantly on your toes to keep up.

The organization steadily evolved under her leadership. She was principled and walked a straight line when it came to rules. She had a wonderful ability to select the right people to join the team.

Nana found deep joy in seeing real change happen. She was never someone who lived only for her own comfort or personal gain.

She wanted to establish scholarships that would give young people freer access to education and the opportunity for further growth. But time ran out too soon.

She loved holidays and celebrations. Her birthday made her as happy as a child. She would start preparing for it two months in advance and host guests at her home.

Nana was my cousin. Even back in her student days, she stood out. She had her own, unique style, and her hairstyle was just as distinctive.

One foreign colleague used to tell her: **“You’ve got hair like Amy Winehouse.”** Nana would just smile and say, **“Amy was After me!”**

Nana loved animals a lot. She often visited the dog shelter by Lake Lisi with her son. At the Tbilisi office, there was a stray cat named Popo who had found a home with us.

Sometimes, an employee’s dog couldn’t be left alone at home, so they’d bring it to the office, and Nana would gladly welcome it.

She loved to stay active, even while relaxing. It wasn’t her style to sit idly at a hotel.

She used to say: **“We should worship the sun – without it, there wouldn’t be anything.”**

Pg.34

24/7

Lydia Christman, Embassy of Germany in Georgia

I first met Nana Janashia at the CENN office during a meeting to discuss the partnership between the German Development Cooperation and CENN. I liked her instantly. She was full of enthusiasm, radiating positive energy. Nana had a distinctively elegant style. You could immediately sense how deeply committed she was to her work and how carefully and thoughtfully she approached every detail.

Nana became an important contact person for us in Georgia. Whenever we wanted to reach out to civil society, we turned to Nana and her team at CENN.

Ours was a constant, ongoing collaboration. Just two weeks before the accident, I contacted her—we were planning to send someone from CENN to Germany for environmental training. We spoke over the phone, on WhatsApp, and by mail. She seemed to be working around the clock, 24/7. Her energy never seemed to run out.

I will always remember her. I still can't believe she's gone.

Pg.36

When Will I See Her Again?

Maya Todria, Embassy of the Netherlands in Georgia

I first met Nana when we were students—we had mutual friends. I always admired her. She was smart and determined. Every time I met her, I felt happy. She radiated optimism and positive energy.

Nana founded her organization at a very young age. I work at the Embassy of the Netherlands, and over the years, we have worked closely with CENN on several successful projects. We chose to collaborate with them because we knew they would do everything to the highest standard.

A mutual friend told me... A few days before Nana's death, she ran into her on the street, quite unexpectedly, after not seeing her for ages. My friend was waiting for her daughter. Though Nana was clearly in a hurry, she stayed with her on the sidewalk for at least half an hour to see her daughter, saying: "I wonder what your daughter has grown into.... Who knows when I will see her again?"

Pg.38

She Was Happy, and So Were the Kids.

Natalie Taylor, CENN

It was January 2018 when I came to CENN for a job interview. It was going to be my first job, and I was nervous. What struck me immediately was Nana's impeccable taste—how stylish she was, and just as quickly, I was taken aback by her sharp and cold-minded thinking. But the moment I sensed how positive and supportive she actually was, I felt at ease. Seven years have passed since then, and I'm still working at CENN.

Our last meeting was special. In May 2023, I was conducting a workshop with students when Nana visited us to lend a hand. She filled buckets with water, picked up plastic bottles the children had discarded, all while smiling brightly. She was happy—and so were the kids.

I will always remember Nana just like that.

Pg.40

Doing the Best and Caring for Others

Megi Gamtkitsulashvili, CENN

My first encounter with Nana was at an event in Telavi when I was still at school. She came to us, the young people, and had a lengthy conversation with us. She asked about our lives, our interests, and the professions we dreamed of pursuing. As a follow-up, she gave us a

lot of useful advice. The event was attended by many high-ranking guests, but what left the greatest impression was how Nana chose to spend most of her time with us, young people who had travelled from villages to be there.

Once I started working at CENN, I came to know her more closely. She supported me in every way, both professionally and personally. She believed in me so deeply and entrusted me with such significant responsibilities that, over time, I began to believe in my abilities too. As a young and inexperienced person from the region, that faith helped me find my footing and grow professionally.

If you asked me what I learned from Nana, I would say: to always do my best, to care for others, and to find joy in little things.

Pg.42

Bananas in Alaska

Khatuna Gogaladze, GEO - Georgia's Environmental Outlook

In the 1990s, I wanted to study abroad for my master's degree. One of the options was the Central European University in Hungary, but I had no idea where to begin—there was no internet back then, no way to search for guidance. Someone told me that Nana Janashia had graduated from the same university and suggested I talk to her. I reached out and met her. She gave me a lot of advice—and even took me to her home, saying she had some useful materials to share.

Receiving the right guidance turns out to make all the difference. Ever since then, whenever someone turns to me for advice, I think of Nana—I remember her lessons, and I follow her example—I help everyone.

Years later, by chance, we found ourselves together in the USA, on a joint program in Alaska. I remember buying bananas and ice cream one day. Bananas? in Alaska? It felt so much out of place. But... Nana just smiled and said, “Years from now, we’ll remember how we ate bananas and ice cream in Alaska.”

Pg.44

But Come Back

Kakha Sukhitashvili, CENN

Nana had remarkable leadership skills. For years, she led a large, ever-growing organization, but never once did I feel like she was ‘the boss.’ She never said, “Kakha, this is how it has to be.” Instead, she’d always ask, “Kakha, what do you think?” Even in meetings, she’d encourage everyone: “Come on, share your opinion. Tell me, tell me...”

Whenever she met young people, she truly engaged with them, asking what they were studying, what they were passionate about. She would encourage them: “Go study abroad, of course... but come back.”

A few years ago, CENN was holding an event in Kachreti. Nana was in Tsinandali, and since I live in Telavi, I was asked to bring her to Kachreti in a car, but to rent a nice car while I was at it. I said, “I’ll just go in the car I drive.” I had a regular Opel. I knew Nana wouldn’t mind. She never cared about such things. What mattered to her was something entirely different.

Pg.46

Nino Sulkhaniashvili

EcoVision

When Nana decided to establish CENN, she asked me to be one of the founders. We co-founded the organization and got to work. Nana thought globally, yet she had a clear understanding of what needed to be done on the ground; she knew exactly what she wanted to achieve and how to achieve it.

Her projects were reinforced by solid scientific research. She actively sought out qualified scientists, acknowledging the value of knowledge gained through long-term observation. But Nana did not just use that knowledge—she translated it into a language people could easily understand, and made it widely accessible to the public. At the same

time, she was quick to embrace and effectively use new technologies.

When the office on Betlemi Street was being built, Nana did everything she could to ensure the building blended seamlessly into the surroundings and didn't disrupt the character of the neighborhood. She thought through every detail, making sure the office space was innovative and welcoming, comfortable for those who would spend long hours working there.

Pg.48

Nune Sarukhanyan

Green Lane, Armenia

It was the spring of 2007. I was walking to our small office in Yerevan when my phone rang, and a woman speaking English in a pleasant voice asked to meet. I felt uneasy—the head of a Georgian NGO I wasn't familiar with was coming for a visit. I didn't know much about Nana or her organization at the time.

Soon, Nana Janashia and her deputy walked into my office and said they wanted to meet with the representatives of the Environmental and Agricultural Institutions of Armenia.

I was so stunned that I barely realized how I launched into an unusually enthusiastic explanation about our organization: how it was founded, what we did... I told them that we primarily focused on agricultural consulting and had only carried out a few small research projects. I added that it would be a great honor to collaborate with them, but wondered whether I could live up to their expectations. Sensing my hesitation, Nana gently put her hand on my shoulder and said with confidence, "We'll work well together."

Within a week, we became part of the CENN network. Only later did I learn that they had visited many other Armenian NGOs but ultimately chose Green Lane to represent CENN in Armenia.

For three years, we partnered on the EU-funded project "Land Degradation Trend Dynamics in Transboundary River Basins", which was

carried out in Armenia, Georgia, and Azerbaijan.

Nana had a profound influence on me and my organization. With her positive outlook, she opened the door to a bigger world, not just for us, but for thousands of others as well. She taught us that only through collective effort can we make life and our shared home, planet Earth, a better, greener, and kinder place.

She encouraged us, valued our work, and always made sure to acknowledge it. Sometimes I felt a bit embarrassed, thinking we were still newcomers in the field and didn't deserve such praise, that perhaps Nana was overestimating us. But deep down, we were happy and inspired to work even harder to truly live up to that praise and recognition.

Over the years, our capacities expanded. Through our collaboration with Nana and the CENN professional team, we gradually improved and implemented many regional projects together. We became more independent and more qualified. Many organizations began approaching Green Lane with offers of cooperation. I shared the joy of each new opportunity with Nana, and she was always delighted, like a child.

Thanks to the joint efforts of Nana, CENN, and the Green Lane team, we became one of the leading organizations in the fields of agriculture and environmental protection in Armenia. Today, instead of just two employees, we have several dozen. We've established green training centers in the Kotayk, Tavush, and Shirak regions, and we feel Nana's presence everywhere. Whenever I begin planning an important project or initiative, I still find myself wondering what Nana would do in that situation.

I am happy that we continue to cooperate with the CENN team, including Nana's husband, Laurent Nicole, who has led the organization since Nana's untimely death. We also meet with Nana's son, Leon. We were all overjoyed when he was born. Now he is a grown boy, and his eyes reflect the glow of Nana's warmth, her love for humans and nature.

We named the environmental department and the conference room of the Green Training Center in the Tavush region after Nana Janashia. This field deeply resonates with Nana's inner world. I just don't want her to be far from us. I will never forget her...

Nana was there for everyone who needed support, cooperation, warmth, and a positive atmosphere.

May the God in whom Nana had such deep faith always hold her bright soul in light.

Dear Nana, we miss you so much!

Pg.52

Until We Meet Again

Nino Gaprindashvili, CENN

We didn't work at CENN just for the salary: we believed in the work we were doing. Nana was both an incentive and an example behind that. She had an incredible ability to choose the right people; she taught something to everyone, and I learned a lot from her.

When I worked in Keda, she always visited. She loved Adjara very much, both for the sea and the mountains. She said she would move to live there when she retired. There was something about the place that brought out a different side of her.

Whenever she planned to implement a new project in a region, she would always visit first, meeting the locals, talking with them, and only then begin writing the project. After conversing with people, her mind would be brimming with ideas.

She always wrote the projects herself, but we were part of the process too. She taught us what to do and how to do it.

It was as if she felt that one day soon, we would have to carry on without her.

Pg.54

There is a Goal and Tireless Work

Lia Akhobadze, Nana's mother

What can a mother say or write about a child she has lost?! And yet, it would be wrong to say nothing about my Naniko, who was not only my daughter, but also, in so many ways, like a mother to me, with her boundless love and care. After all, as early as the age of six, she told me, through a verse, "to love the sky, the homeland, and little Nana." I would feel guilty staying silent about Naniko, who disappeared so suddenly, so strangely, and so far from her beloved country.

And Leoniko, the witness to it all, who will carry the shadow of that horror for the rest of his life, said then, "Maybe Naniko didn't want to grow old."

When it was all over, and a rainbow appeared in the sky, he said, "The rainbow means Naniko is in heaven now." These were the words spoken by a ten-year-old Leoniko, left motherless far too early.

I don't know, Naniko, where you are now, but if there is a heaven, you surely belong there because of your extraordinary spirit and the immense kindness that you so abundantly gave. Yet to your Leoniko, who was left orphaned at just ten years old, this brings no great consolation; He longs to see you even if only in his dreams. He will never be able to buy you that shiny watch he once promised, nor share the joy of saying, "Together! Together!" What is Leoniko to do with his sadness and emptiness that have tormented him since he was so young? It seems he crossed the line of longing far too early.

Childhood memories - both painful and happy - are vivid and indelible. After all that had happened, I was strangely brought back to our last days together. That evening, Naniko lay down next to Leoniko before going to bed (Leoniko simply wouldn't sleep without his mother), and when I glanced into the room, Naniko recalled something for the first time in her life and said, "You know, Mom, now I was singing Leoniko the melody you used to sing to me as a lullaby."

It was strange, because there was no particular melody back then—just me, having no ear or voice for music, singing an improvised tune I would create on the spot, first to Lela, and then to Naniko.

Naniko also remembered (this also seems strange to me now) that when she was little, I used to call her Fususuna, and she would ask me then what that name meant. “I don’t know, Naniko, dear, nothing really,” I’d reply. “It’s just how you caress you, my beloved.”

Naniko was an exceptional, special mother, and just like Leoniko, CENN was her child too: her firstborn, her beloved brainchild.

And you, my little Leoniko, will surely remember (you must remember) Naniko’s extraordinary quality to turn every day into a celebration for everyone around her, especially for you.

The memory of your radiant, ever-smiling mom will stay with you as a lasting embrace of comfort. Hold close her most enduring lessons and the timeless advice she left behind for all of us, and above all for you, my little one: **“There is no formula for success, there is a goal and tireless work”** — a truth she embodied each day of her life. And again: **“Let’s continue inspiring change and setting an example.”** Remember these guiding words, my dear child, and fulfill them, live by them.

This will be your Naniko’s greatest joy.

ნანა ჯანაშია

